

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**REGIONALNE EKONOMSKE INTEGRACIJE V
AFRIKI**

Ljubljana, september 2010

ANA PEČAR

IZJAVA

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica tega
diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom
_____, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih
straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis:

Kazalo

UVOD	1
1 EKONOMSKA INTEGRACIJA	2
1.1 OPREDELITEV IN RAZVRŠČANJE EKONOMSKIH INTEGRACIJ TER MOTIVI ZANJE	2
1.2 TEORIJA CARINSKE UNIJE	6
1.3 PROSTOTRGOVINSKO OBMOČJE	7
2 REGIONALIZEM VS. MULTILATERALIZEM	8
3 REGIONALNE EKONOMSKE INTEGRACIJE V AFRIKI	10
3.1 NA KRATKO O ČRNI CELINI	10
3.2 AFRIŠKA UNIJA	13
3.3 AFRIŠKA EKONOMSKA UNIJA	14
3.4 GOSPODARSKA SKUPNOST DRŽAV ZAHODNE AFRIKE (ECOWAS)	16
3.5 EKONOMSKA SKUPNOST DRŽAV CENTRALNE AFRIKE (ECCAS)	17
3.6 JUŽNOAFRIŠKA SKUPNOST ZA RAZVOJ (SADC)	18
3.7 SKUPNI TRG DRŽAV VZHODNE IN JUŽNE AFRIKE (COMESA)	20
3.8 SKUPNOST DRŽAV SAHELA IN SAHARE (CEN – SAD)	21
3.9 VZHODNOAFRIŠKA SKUPNOST (EAC)	21
3.10 IGAD	22
3.11 UNIJA ARABSKEGA MAGREBA	22
4 ANALIZA USPEŠNOSTI REGIONALNIH EKONOMSKIH INTEGRACIJ V AFRIKI	23
4.1 USPEŠNOST REGIONALNIH INTEGRACIJSKIH SHEM V AFRIKI Z VIDIKA POVEČANJA TRGOVINE	23
4.2 USPEŠNOST REGIONALNIH EKONOMSKIH INTEGRACIJ V AFRIKI Z VIDIKA POVEČANJA RAZVITOSTI	26
4.3 DOSEŽKI REGIONALNIH EKONOMSKIH INTEGRACIJ V AFRIKI	29
SKLEP	31
LITERATURA IN VIRI	32

Kazalo slik

<i>Slika 1: Kumulativno število prednostnih trgovinskih območij do leta 2008</i>	3
<i>Slika 2: Afriški zunanji dolg med leti 1970 in 2007 (v milijardah USD)</i>	11
<i>Slika 3: Afriški blagovni izvoz kot delež celotnega svetovnega izvoza (1948 – 2007, v odstotkih)</i>	12
<i>Slika 4: Intra-regionalna trgovina kot delež celotne trgovine (povprečje med leti 1996 in 2005, v odstotkih)</i>	24
<i>Slika 5: Prekrivajoče se članstvo v afriških regionalnih integracijah (število držav, ki pripadajo eni, dvema, trem ali štirim različnim ekonomskim povezavam hkrati)</i>	26
<i>Slika 6: Gibanje afriškega BDP per capita med leti 1970 in 2008 (tekoče cene, v ameriških dolarjih)</i>	27
<i>Slika 7: Gibanje BDP per capita v izbranih afriških REI med leti 1970 in 2008 (tekoče cene, v ameriških dolarjih)</i>	28
<i>Slika 8: Povprečen BDP per capita za skupine držav, ki pripadajo eni, dvema, trem oziroma štirim različnim REI hkrati (tekoče cene, v ameriških dolarjih)</i>	28

Kazalo tabel

<i>Tabela 1: Stopnje ekonomskih integracij</i>	4
<i>Tabela 2: Subregionalne ekonomske integracijske sheme, ki so sestavni del Afriške ekonomske unije</i>	15
<i>Tabela 3: Intra-integracijska in intra-regionalna trgovina (kot delež celotne trgovine) med letoma 1970 in 2003</i>	25
<i>Tabela 4: Afriške integracijske sheme in njihovi dosežki</i>	30

Uvod

Ekonomska integracija je do danes tako ali drugače vplivala že na večino držav sveta (Jovanović, 2006, 1). Danes je to najpomembnejša oblika spodbujanja regionalne trgovine in regionalnega razvoja, ki lahko vodi celo do večje politične stabilnosti regije ter do političnega združevanja (Damijan, 2006, str. 117). Znotraj teh integracij se danes odvija že več kot tretjina svetovne trgovine (World Bank, 2000, str. 1).

Obstaja več definicij tega pojma. El Agraa (1997, str. 1) ekonomske integracije definira kot odpravo vseh trgovinskih ovir med sodelujočimi državami in kot ustanovitev določenih elementov usklajevanja med njimi. Jovanović (1998, str. 2) pa kot proces in sredstva, skozi katera poskušajo udeležene države dvigniti raven lastne blaginje. Pri tem pa se zavedajo, da je dvig blaginje lažje doseči v povezavi z drugimi državami kot pa samostojno.

Poleg procesa regionalizacije, je danes v svetu prisoten tudi proces globalizacije. Vse več je problemov, ki zahtevajo globalne rešitve. Je za države koristneje povezovati se v preferencialne trgovinske dogovore ali pa nediskriminatorno liberalizirati trgovino? Na to vprašanje ni enoličnega odgovora. Strokovna javnost se v grobem deli na dve struji, proglobaliste in proregionaliste.

Procesa regionalizacije in globalizacije sta se dotaknila tudi afriških držav. Namen mojega diplomskega dela je proučiti obstoječe ekonomske integracije na tem drugem največjem, drugem najbolj poseljenem ter najrevnejšem svetovnem kontinentu, ter ugotoviti kako uspešne so.

V diplomskem delu poskušam doseči naslednje cilje:

- opredeliti pojem ekonomska integracija;
- ugotoviti razloge in motive ekonomskega integriranja;
- opredeliti vrste, stopnje ter učinke ekonomskih integracij;
- opisati različne afriške regionalne integracijske sheme ter
- analizirati njihovo uspešnost.

Raziskovalna vprašanja, na katera odgovarjam, so:

- kako razvito je regionalno ekonomsko sodelovanje v Afriki;
- kako uspešne so različne afriške integracijske sheme pri zasledovanju svojih ciljev ter
- ali bi lahko bilo ekonomsko povezovanje tudi bolj uspešno.

Uspešnost ekonomskega povezovanja afriških držav ocenjujem tako, da primerjam podatke o mednarodni trgovini ter bruto domačem proizvodu na prebivalca pred in po vključitvi držav v posamezno obliko integracije. Na ta način ugotavljam, ali je ekonomsko povezovanje resnično spodbudilo trgovino med državami članicami ter pospešilo njihov gospodarski razvoj kot to predvideva ekonomska teorija.

Diplomsko delo temelji na proučevanju primarnih in sekundarnih virov ter na analizi in interpretaciji uradnih statističnih podatkov. Glavni vir so sekundarni viri, predvsem tuja literatura. Poleg nekaj monografskih publikacij je večina virov vzetih iz medmrežja.

Diplomsko delo je skupaj z uvodom in sklepom sestavljeno iz šestih poglavij. Vsebinski del je sestavljen iz treh delov. V prvem definiram ekonomske integracije, ugotavljam kakšni so motivi za ekonomsko povezovanje ter opišem nekaj najpomembnejših teorij s tega področja. Sledi podpoglavje o multilateralizmu in regionalizmu ter opis razprave o tem, ali je regionalizacija pravzaprav priprava na prosto globalno trgovino ali pa predstavlja oviro zanjo. Mnenja o tem so namreč deljena. V tretjem delu pa proučujem razvoj, strukturo in učinke regionalnih ekonomskih integracij v Afriki. V zaključku podajam sklepne misli glede globine obravnavanih integracijskih shem ter odgovarjam na že omenjena raziskovalna vprašanja.

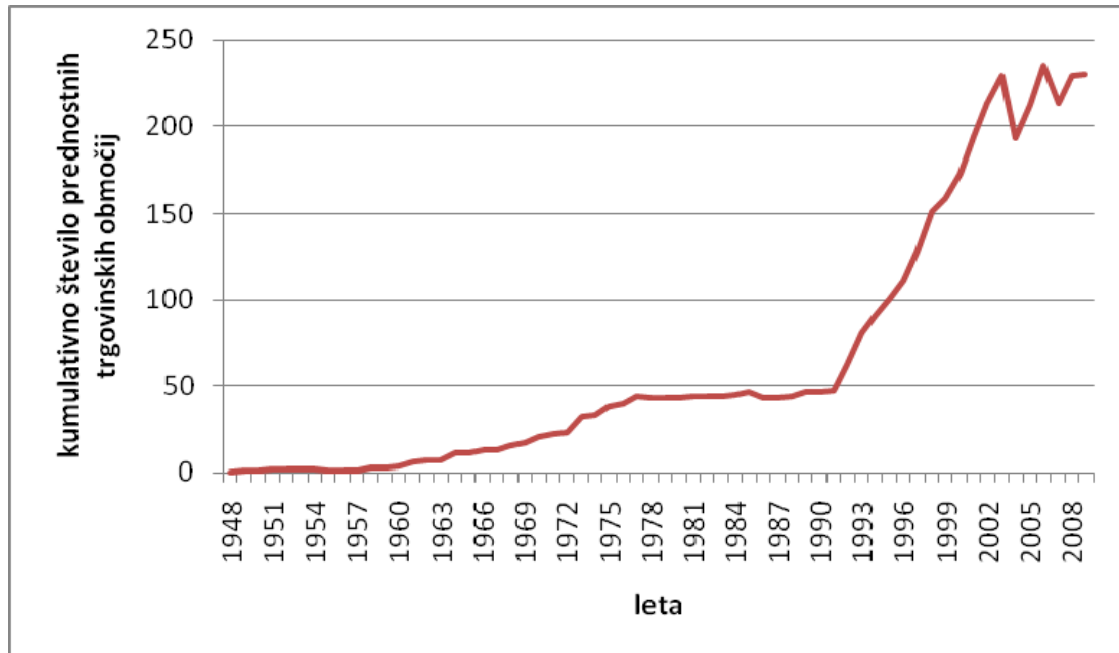
1 Ekonomska integracija

1.1 Opredelitev in razvrščanje ekonomskih integracij ter motivi zanje

Ekonomske integracije so danes ena najpomembnejših oblik spodbujanja regionalne trgovine in regionalnega razvoja. Večina industrijskih držav in držav v razvoju (DVR) je članica regionalnega dogovora in lahko pripada enemu ali več sporazumom; znotraj teh integracij pa se odvija več kot tretjina svetovne trgovine (World Bank, 2000, str. 1).

Pomembnost regionalnega ekonomskega integriranja v različnih časovnih obdobjih je prikazana na naslednji strani (Slika 1). Opazimo lahko, da obstaja več prednostnih trgovinskih območij, kot pa samih držav, ki so v ta območja vključene. Oziroma z drugimi besedami, obstaja kar nekaj držav, ki so članice več kot le enega trgovinskega območja.

Slika 1: Kumulativno število prednostnih trgovinskih območij do leta 2008

Vir: WTO, *Regional Trade Agreements Notified to the GATT/WTO and in Force*, 2008.

Ekonomska integracija je v različnih delih sveta in v različnih časovnih obdobjih definirana in razumljena na različne načine (Jovanović, 1998, str. 8). Obstaja več različnih definicij tega pojma. El Agra (1997, str. 1) na primer, ekonomske integracije definira kot odpravo vseh trgovinskih ovir med sodelujočimi državami in kot ustanovitev določenih elementov usklajevanja med njimi. Robson (1998, str. 1) govori o združevanju ločenih nacionalnih gospodarstev v večje gospodarske bloke ali skupnosti. Meni, da prvi resen poskus tovrstnega združevanja predstavlja ustanovitev Evropske skupnosti za premog in jeklo. Jovanović (1998, str. 9) pa meni, da lahko ekonomske integracije najsplošneje definiramo kot proces in sredstva, skozi katera poizkušajo udeležene države dvigniti raven lastne blaginje. Pri tem se zavedajo, da je dvig blaginje lažje doseči v povezavi z drugimi državami kot pa samostojno; bolj se zanimajo za to, kar se dogaja znotraj kot zunaj integracije.

Iz zgornjih definicij je razvidno, da imajo ekonomske integracije eno skupno lastnost, in sicer zniževanje ter odpravljanje ovir prosti trgovini. Najosnovnejša oblika lahko zajema zgolj odpravo carin na trgovino med državami članicami, medtem ko lahko višje stopnje regionalnih ekonomskih povezav vključujejo tudi odpravo necarinskih ovir prosti trgovini, liberalizacijo naložb ter celo skupne izvršilne, sodne ter zakonodajne organe (World Bank, 2000, str. 1).

Ekonomске integracije lahko torej glede na njihove značilnosti razdelimo v več različnih stopenj. Eno takih razdelitev ponuja El Agraa (1997, str. 1), ki ekonomske integracije razvršča v pet različnih stopenj:

1. **prostotrgovinsko območje**: pomeni odstranitev carinskih in količinskih omejitev trgovini med državami članicami;
2. **carinska unija**: poleg odstranitve medsebojnih omejitev v menjava se za to obliko ekonomske integracije domneva tudi oblikovanje skupne carinske stopnje nasproti tretjim državam in oblikovanje skupnih ustanov;
3. **skupni trg**: poleg vsega že naštetega je zanj značilna tudi prosta gibljivost produkcijskih faktorjev med državami članicami;
4. **ekonomska unija**: poleg vsega že naštetega je za ekonomsko unijo značilna tudi harmonizacija davčnih in denarnih politik;
5. **politična unija**: zanjo so značilne enotna ekonomska in druge politike ter nadnacionalna oblast.

Tabela 1: Stopnje ekonomskih integracij

	<i>Prosta trgovina med članicami</i>	<i>Skupna trgovinska politika</i>	<i>Prosta mobilnost produkcijskih faktorjev</i>	<i>Skupna denarna in davčna politika</i>	<i>Enotna nadnacionalna oblast</i>
<i>Območje proste trgovine</i>	DA	NE	NE	NE	NE
<i>Carinska unija</i>	DA	DA	NE	NE	NE
<i>Skupni trg</i>	DA	DA	DA	NE	NE
<i>Ekonomska unija</i>	DA	DA	DA	DA	NE
<i>Politična unija</i>	DA	DA	DA	DA	DA

Vir: El-Agra, Economic Integration Worldwide, 1997, str. 2.

Seveda pa omenjena klasifikacija ni edina. Salvatore (1998, str. 299–300) na primer loči pet tipov ekonomskih integracij, in sicer: **prostotrgovinski sporazum**, **prostotrgovinsko območje**, **carinska unija**, **skupni trg** in **ekonomska unija**. Razlika med prostotrgovinskim sporazumom in prostotrgovinskim območjem je v tem, da prvi določa znižanje trgovinskih ovir, drugi pa ukinitvev trgovinskih ovir med udeleženiimi državami. Oba pa predvidevata svobodno odločanje držav članic o zunanji carinski stopnji. Sledita carinska unija in skupni trg. Pri prvi države članice sprejmejo še skupno trgovinsko politiko do tretjih držav. Pri drugem pa sodelujoče države sprostijo še pretok kapitala in dela med njimi. Zadnja je ekonomska unija, za katero sta značilni še skupna denarna in davčna politika.

Jovanović (2006, str. 22) pa definira kar sedem različnih stopenj ekonomskih integracij, in sicer: **prednostni carinski sporazum, delna carinska unija, prostotrgovinsko območje, carinska unija, skupni trg, ekonomska unija in popolna ekonomska unija**. Prednostni carinski sporazum opiše kot dogovor o nižjih carinah med podpisnicami do tretjih držav. Delna carinska unija pa nastane, ko sodelujoče države obdržijo svoje začetne carine na skupno trgovino in uvedejo skupne zunanje carine na trgovino s tretjimi državami.

Seveda je v ekonomski literaturi mogoče najti še več različnih klasifikacij. Vendar naštevanje vseh ni namen te diplomske naloge. V izogib zmedi bom sama v nadaljevanju uporabljala zgolj klasifikacijo El Agree.

Na tem mestu bi želela poudariti še, da regionalne integracijske sheme v realnosti navadno ne predstavljajo čistih oblik navedenih stopenj ekonomskega integriranja (Alender v Fogadić, 2004, str. 5). Prav tako teh stopenj ne gre zamenjevati s fazami v procesu, ki sčasoma vodi do popolne ekonomske ali politične integracije. Oziroma z drugimi besedami, vsaka izmed teh stopenj služi svojemu namenu, in ko je ena dosežena, ni nujno, da ji bo sledila naslednja (El Agraa, 1997, str. 2-3).

Seveda pa se države najverjetneje ne bi ekonomsko povezovale, ter se na ta način odrele delu svoje suverenosti, če za to ne bi imele določenih motivov, ki bi jih k povezovanju spodbudili. Jovanović (2006, str. 13) ocenjuje, da se države za ekonomsko povezovanje odločajo iz naslednjih razlogov:

- da si zavarujejo dostop do trga partnerskih držav;
- da zavarujejo in utrdijo domače tržne reforme;
- da prilagodijo trgovinske ovire glede na preference vpletenih držav;
- zaradi zaupanja med sodelujočimi državami;
- ker ima lahko velika skupina držav precej nasprotujočih si ciljev in interesov;
- ker so lahko integracijski sporazumi pogajalsko orodje pri pogajanjih s tretjimi državami;
- ker učinki pogojev menjave pomenijo koristi prednostnega trgovinskega dogovora, ki jih unilateralna trgovinska liberalizacija ne prinese;
- ker lahko dolgoročno koristi integracije čutijo vsi;
- ker so dinamične dolgoročne koristi večje kot kratkoročni statični stroški;
- ker je mednarodna ekonomska integracija zelena strategija, vsaj za majhne in srednje velike države.

1.2 Teorija carinske unije

Carinska unija (CU) je v teoriji ekonomskih integracij sprejeta kot osnovna oblika ekonomskega integriranja, na njenem primeru je zgrajena tudi klasična teorija carinske unije (Fogadić, 2004, str. 6).

Teorijo carinske unije je leta 1950 razvil Viner. Pred tem je bilo splošno sprejeto mnenje, da CU pomeni korak proti prosti trgovini in ima zato pozitiven vpliv na blaginjo. Viner je to mnenje postavil pod vprašaj. Trdil je, da ekonomska integracija ni enaka koraku k prosti trgovini, saj pomeni prosto trgovino le med članicami in zaščito pred preostalim svetom. Gre za diskriminacijo do držav nečlanic integracije. Oblikoval je idejo o dveh temeljnih in ločenih statičnih učinkih ekonomske integracije, od katerih je odvisno v kolikšni meri bo ustanovitev CU vplivala na blaginjo v njej udeleženi državi. Ta dva učinka sta: **učinek ustvarjanja trgovine** (angl. *trade creation*) ter **učinek preusmerjanja trgovine** (angl. *trade diversion*). Ustvarjanje trgovine pomeni zamenjavo dražjih domačih proizvodov z uvozom cenejših iz države partnerice, preusmerjanje trgovine pa zamenjavo cenejšega uvoza iz drugih držav z dražjim uvozom iz države v integraciji. Ustvarjanje trgovine je koristno, medtem ko je odvracanje trgovine škodljivo, saj zmanjšuje raven blaginje države. Šele primerjava obeh učinkov v vsakem konkretnem primeru lahko pove, ali je ekonomska integracija v tem primeru dejansko koristna ali škodljiva (El Agra, 1997, str. 35).

Vinerjevo delo je torej pokazalo, da imajo lahko regionalni trgovinski dogovori dvomljive učinke. S pomočjo pojmov ustvarjanje in odvracanje trgovine je dokazal, da lahko ustanovitev carinske unije privede tako do zmanjšanja kot tudi do povečanja blaginje (Celestina, 2007, str. 13).

Cooper in Massell popravljata Vinerjev pristop in še dodatno osvetljujejeta (ne)koristnost carinskih unij za države članice z vidika ustvarjanja in odvracanja trgovine. Za razliko od Vinerja menita, da odvracanje trgovine ni nujna posledica carinskih unij. Večjo učinkovitost tovrstnih regionalnih ekonomskih integracijskih shem je mogoče doseči tako, da država najprej nediskriminatorno zniža carinske stopnje in se šele nato odloči za sodelovanje v carinski uniji. Neto učinek obeh ločenih korakov je v tem, da je država po vključitvi v CU deležna koristi od ustvarjene trgovine, medtem ko nima nobenih izgub zaradi preusmerjene oziroma odvrnjene trgovine (El Agra, 1997, str. 38-39).

Tudi Salvatore (1998, str. 305) govori o tem, kako lahko določene okoliščine, če so izpolnjene, še dodatno povečajo blaginjo držav članic CU, in sicer:

- višje kot so trgovinske ovire pred ustanovitvijo carinske unije, večje so možnosti ustvarjanja trgovine;

- nižje kot so carinske ovire carinske unije proti ostalemu svetu, manj je možnosti, da nastane odvratanje trgovine;
- z večjim številom držav in z velikostjo carinske unije, se manjša verjetnost, da bo nizkocenovni proizvajalec iz unije izpuščen;
- bolje je, če se v CU vključujejo konkurenčne države, in ne države, ki se dopolnjujejo, saj se tako povečajo možnosti za specializacijo in ustvarjanje trgovine;
- bolje je, če se povezujejo države, ki so si geografsko blizu saj bližina držav članic zmanjšuje stroške transporta, ki bi lahko v nasprotnem primeru ovirali ustvarjanje trgovine;
- in nenazadnje, zaželeno je, da države že pred nastankom carinske unije veliko trgujejo med seboj ter da so gospodarsko povezane, saj je tako bolj verjetno, da bo carinska unija imela pozitiven vpliv na blaginjo držav članic.

Oblikovanje carinske unije lahko poleg statičnih (o katerih je bilo govora do sedaj) povzroči tudi določene dinamične učinke. Še posebej pa je pojav dinamičnih učinkov verjeten pri višjih integracijskih stopnjah. Salvatore (1998, str. 306-307) definira naslednje pozitivne dinamične učinke oblikovanja carinske unije:

- spremembe v ekonomski učinkovitosti ter tehnološki napredek zaradi večje konkurence;
- večji obseg proizvodnje zaradi boljšega izkoriščanja ekonomij obsega (angl. *economies of scale*), spodbujenega z večjim skupnim trgom;
- povečanje investicij ter nastanek tako imenovanih carinskih tovarn (angl. *tariff factories*)¹;
- boljše izraba produkcijskih faktorjev znotraj celotne skupnosti (kadar je med državami članicami sproščen pretok dela in kapitala).

1.3 Prostotrgovinsko območje

Prostotrgovinsko območje (PTO) je ena izmed integracijskih oblik, ki se od carinske unije razlikuje predvsem po tem, da lahko države članice same oblikujejo svojo zunanjetrgovinsko politiko oziroma z drugimi besedami, države članice lahko same svobodno določajo višino zunanje carinske stopnje (poglavje 1.1).

Svobodno določanje zunanje carinske stopnje pa ima tudi določene posledice. Ena takih je tako imenovano **ukrivljanje trgovine** (angl. *trade deflection*). O ukrivljanju trgovine govorimo, ko se uvoz iz zunanjih držav preusmeri skozi tisto državo članico,

¹ Znotraj carinske unije se pogosto ustanavljajo t.i. carinske tovarne, s pomočjo katerih se uvozniki iz tretjih držav izognejo trgovinskim oviram, ki veljajo za proizvode izven carinske unije (Salvatore, 1998, str. 307).

ki ima najnižjo zunanjo carino. Če pojav ni nadzorovan, zmanjša efektivno zunanjo carino vsake članice do te mere, da je enaka stopnji države z najnižjo zunanjo carino plus strošku transporta, ki ga zahteva posredni uvoz. Rešitev za ta problem je **pravilo o izvoru**, ki zahteva, da so dobrine, ki lahko brez carine potujejo po celotnem območju proste trgovine, proizvedene v eni izmed držav članic. Države članice lahko torej prosto trgujejo le s tistimi dobrinami, ki so bile delno ali pa v celoti proizvedene znotraj območja proste trgovine (World Bank, 2000, str. 75). Brez pravila o izvoru bi imelo ukrivljanje trgovine vpliv na porazdelitev koristi, saj bi članica z najnižjo carino prejela ves carinski dohodek prostotrgovinskega območja (Pomfret, 1997, str. 185).

Na vprašanje kaj je bolje, prostotrgovinsko območje ali carinska unija, ni enoličnega odgovora. Po podatkih Svetovne banke (2000, str. 74) je bilo leta 1998 pri Svetovni trgovinski organizaciji (WTO – *World Trade Organization*) registriranih 162 regionalnih trgovinskih območij, od tega 143 območij proste trgovine in zgolj 19 carinskih unij. Razlog ta nizko število CU je najverjetneje v tem, da je za njeno oblikovanje potrebna močnejša politična volja kot pa za oblikovanje PTO. V primeru CU se morajo države članice uskladiti glede skupne zunanjetrgovinske politike ter vzpostaviti mehanizme s pomočjo katerih bodo lahko pravično razdelile dohodek od carin. Po drugi strani pa se politična volja izplača, saj enotna zunanja carinska stopnja močno poenostavi ali pa celo ukine carinske postopke na notranjih mejah, poleg tega pa se države članice izognejo tudi precejšnjim stroškom, ki so povezani z implementacijo pravil o izvoru (World Bank, 2000, str. 75).

Celestina (2007, str. 17) ugotavlja, da ustanovitev tako carinske unije kot tudi območja proste trgovine zahteva določene žrtve, pa čeprav sta to zgolj začetni stopnji povezovanja. Zato ne preseneča dejstvo, da države partnerice pogosto nekako obvisijo že na teh dveh stopnjah in višje stopnje pogosto ostanejo nedosežene. Kot bomo videli v nadaljevanju tega diplomskega dela, ugotovitev še kako velja tudi za integracijske sheme na afriškem kontinentu.

2 Regionalizem vs. Multilateralizem

Države, ki se odločijo za ekonomsko povezovanje navadno pripadajo določeni geografski in/ali kulturni regiji in iz tega razloga so tovrstni dogovori opredeljeni kot regionalizem (Vaillant, 2005, str. 52).

Hiter vzpon regionalizma v zadnjih desetletjih² je odprl vprašanje, ali regionalizem spodbuja ali ovira splošno trgovinsko liberalizacijo oziroma multilateralizem. Sta

² Do leta 2010 naj bi se svetu obetalo že več kot 400 prednostnih trgovinskih dogovorov (Lamy, 2007).

torej regionalizem in multilateralizem vzajemna ali nasprotna si procesa? Na to vprašanje bom poizkusila odgovoriti v tem poglavju.

Nasprotniki regionalnega povezovanja navajajo naslednje argumente v prid splošni trgovinski liberalizaciji (Bergsten, 1997).

- Prvič, regionalni trgovinski dogovori odvrtaajo trgovino, saj so države članice deležne prednostne obravnave v primerjavi z nečlanicami. Preusmerjanje trgovine pa je škodljivo in ima negativen vpliv na blaginjo, saj se trgovina preusmeri od bolj učinkovitih (cenejših) proizvajalcev iz tretjih držav k manj učinkovitim (dražjim) proizvajalcem iz držav partneric. Zagovorniki multilateralizma menijo, da je škodljivo vsako preusmerjanje trgovine, čeprav ga spremlja ustvarjanje trgovine.
- Drugič, obstaja strah, da bo regionalna integracija pozornost usmerila stran od prizadevanj za splošno trgovinsko liberalizacijo. To pa lahko upočasni in celo ogrozi dejavnost multilateralnih sistemov.
- In tretjič, nasprotniki regionalnih integracij težavo vidijo tudi v njihovem geopolitičnem vplivu. Prepričani so, da lahko takšni dogovori vodijo k nesoglasjem in sporom, ki pogosto presegajo sodobno ekonomijo in sežejo celo v širše sfere mednarodnih odnosov. V skrajnem primeru lahko takšni konflikti prerastejo celo v vojaške spopade³.

Na drugi strani pa zagovorniki regionalnega integriranja menijo, da regionalizem predstavlja odskočno desko na poti do globalne proste trgovine. Regionalne integracije namreč spodbujajo druge države, da sledijo zgledu in na ta način prispevajo k procesoma globalizacije in liberalizacije (Bergsten, 1997). Pričakovana povečana konkurenčnost, ki jo prinese regionalna integracija, gradi na samozavesti udeleženih držav. Prav tako takšna povezovanja vodijo do večjega zavedanja medsebojne odvisnosti. Udeležene države spoznajo pomembnost odprte mednarodne trgovine ter zato tudi lažje sprejemajo tako regionalna kot tudi multilateralna pravila, ki to prosto trgovino zagotavljajo (OECD, 1995, str. 14). Podobno ugotavlja tudi McDonald (1998, str. 59), ki meni, da so različni regionalni sporazumi odlična »generalka« pred kasnejšo ekstenzivnejšo globalno liberalizacijo.

Tudi Svetovna trgovinska organizacija, katere glavni cilj je sicer globalna liberalizacija trgovine in ki med drugim zagovarja tudi načelo nediskriminacije⁴,

³ Bergsten (1997) kot primer za konfliktno naravo regionalnih trgovinskih dogovorov navaja angleški Commonwealth ter nacistično zaprto ekonomsko cono v srednji Evropi.

⁴Načelo nediskriminacije oziroma klavzula največjih ugodnosti (angl. *Most Favoured Nation clause*) predstavlja temelj mednarodne trgovine, saj zagotavlja, da mora biti vsaka sprememba trgovinskih ovir uveljavljena nediskriminatorno. Znižanje carinske stopnje, ki jo država A zagotovi državi B, mora veljati tudi na uvoz iz vseh preostalih držav (Damijan, 2006, str. 106).

regionalne dogovore pod določenimi pogoji dovoljuje. Ti pogoji, zapisani v členu XXIV sporazuma GATT, so sledeči (McDonald, 1998, str. 56):

- trgovinske omejitve do držav nečlanic se ne smejo povečati,
- sprostiti se mora vse trgovina med državami članicami sporazuma ter
- trgovina med državami članicami se mora liberalizirati v nekem razumnem roku.

Tudi črna celina se procesoma regionalizacije in globalizacije ni izognila. V nadaljevanju diplomskega dela analiziram regionalizem v Afriki. Ključno poglavje dela je namenjeno prikazu ekonomskih integracijskih shem v tem delu sveta.

3 Regionalne ekonomske integracije v Afriki

3.1 Na kratko o črni celini

Afrika je po velikosti drugi največji in drugi najbolj poseljen kontinent na svetu. S 30.244.050 m² pokriva približno 20 odstotkov celotne zemljine površine in je dom približno vsakega sedmega zemljana. Čeprav je Afrika bogata z mnogimi naravnimi bogastvi, jo kljub temu pestijo revščina, nepismenost, brezposelnost, bolezni, gospodarski problemi ter številni politični spori (Wikipedia, 2009).

Nerazvitost je eden resnejših problemov s katerim se sooča večina afriških držav.

Osnovna mera razvitosti posamezne države je bruto domači proizvod na prebivalca (BDP per capita). Iz podatkov Afriške razvojne banke (2007) je razvidno, da med državami črne celine obstaja precejšnja razvojna vrzel. BDP na prebivalca v Sejšelih je leta 2006 znašal 8.650 ameriških dolarjev, v Burundiju pa zgolj skromnih 100 dolarjev. Podatki o BDP per capita za vse afriške države so prikazani v prilogi (Priloga2).

Pomemben indikator, s pomočjo katerega lahko merimo socialnoekonomski razvoj držav, je indeks človekovega razvoja (HDI – angl. *Human Development Index*). Izračunamo ga s pomočjo naslednjih kazalnikov: pričakovane življenjske dobe, stopnje pismenosti, stopnje izobrazbe in življenjske ravni. HDI, katerega vrednosti so med 0 (najnižja stopnja razvoja) in 1 (najvišja stopnja razvoja), nam omogoča, da razvrstimo države v tri skupine, in sicer: slabo razvite (od 0 do 0,5), srednje razvite (od 0,51 do 0,79) in dobro razvite države (nad 0,80) (Todaro, 1997, str. 65). Po podatkih Afriške razvojne banke (2007)⁵ je na črni celini 22 slabo razvitih držav, 26 srednje razvitih držav ter tri dobro razvite države. Država z najvišjim HDI so Sejšeli

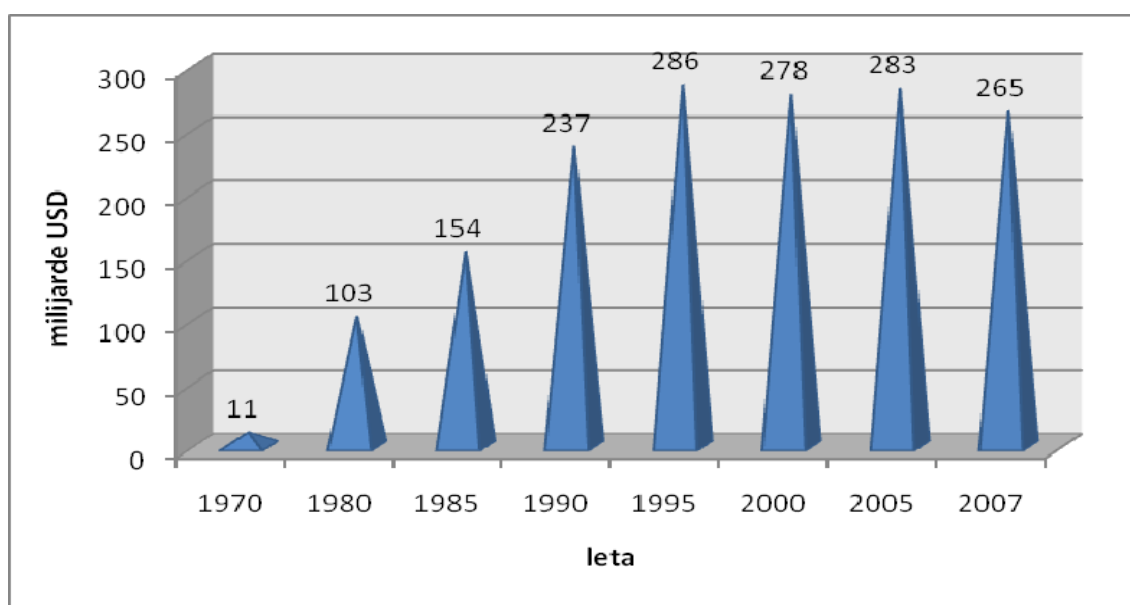
⁵ Podatki o indeksu človekovega razvoja so iz leta 2005. HDI za Liberijo in Somalijo ni podan.

(HDI = 0,843), država z najnižjim pa je Sierra Leone (HDI = 0,336). Popoln seznam afriških držav glede na indeks človekovega razvoja je podan v prilogi (Priloga 2).

O veliki nerazvitosti priča tudi dejstvo, da je kar 31 izmed 46 najmanj razvitih držav na svetu (ang. *Least Developed Countries* – LDC) lociranih v Afriki (UNECA, 2008, str. 23). Najmanj razvite države so tiste države, ki izstopajo zaradi skrajne revščine in šibkosti njihovih gospodarstev, institucij ter človeških virov (Dakič, 2008, str. 22).

Poleg tega pa se mnoge afriške države srečujejo tudi z hudim problemom presežnega javnega dolga, ki predstavlja ogromno breme za investicije, gospodarsko rast ter razvoj (Dakič, 2008, str. 22). Kar 31 afriških držav, torej več kot dve tretjini, je uvrščenih na seznam močno zadolženih revnih držav (angl. *Highly Indebted Poor Countries* – HIPC). Vseh HIPC držav na seznamu je 41⁶ (IDA in IMF, 2008, str. 3). Afriški zunanji dolg med leti 1970 in 2007 je prikazan na spodnji sliki (Slika 2).

Slika 2: Afriški zunanji dolg med leti 1970 in 2007 (v milijardah USD)

Vir: UNCTAD, *Economic Development in Africa. Debt Sustainability: Oasis or Mirage*, 2004 ter IMF, *World Economic Outlook Database*, 2009.

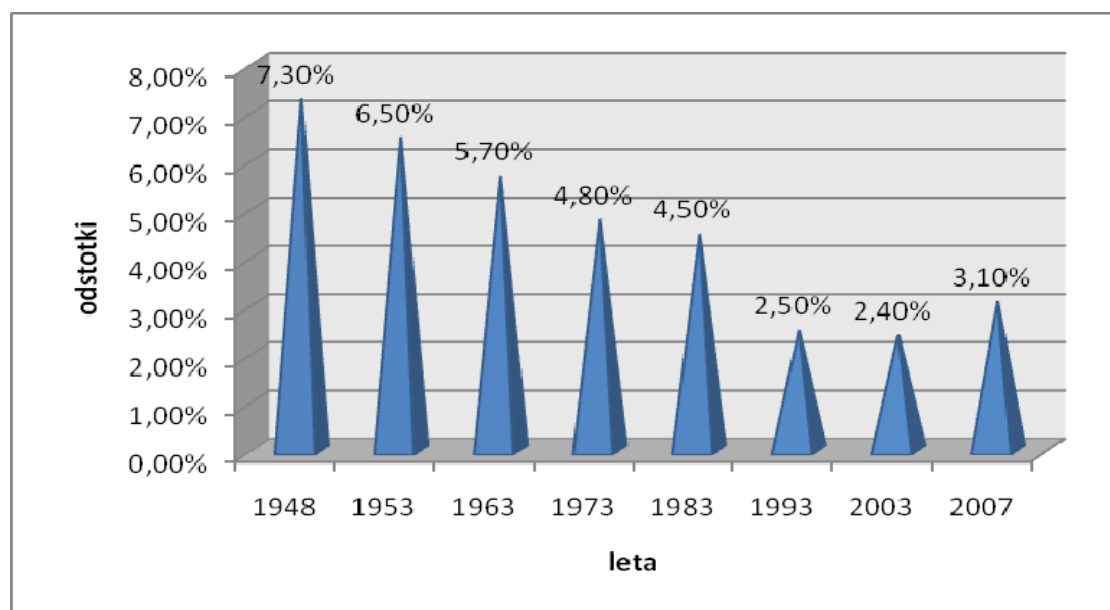
Očitno je, da je afriški zunanji dolg v zadnji desetletjih močno narastel. Leta 1970 je znašal približno 11 milijard ameriških dolarjev, deset let kasneje se je podeseteril. Najvišjo vrednost, skoraj 300 milijard dolarjev je dosegel v sredini devetdesetih. Potem se je rast umirila, zunanji dolg se je celo nekoliko zmanjšal, kar lahko najverjetneje pripišemo predvsem prizadevanjem mednarodne skupnosti za reševanje

⁶ Celoten seznam HIPC držav se nahaja v prilogi (Priloga 3).

problema prezadolženosti. Leta 2007 je zunanji dolg afriških držav znašal približno 265 milijard ameriških dolarjev.

Tudi mednarodna trgovina črne celine je zelo skromna. V letu 2007 je afriški blagovni izvoz predstavljal zgolj 3 odstotke celotnega svetovnega blagovnega izvoza (WTO, 2008b ter Slika 3). Afrika je trenutno majhen igralec v svetovni trgovini.

Slika 3: Afriški blagovni izvoz kot delež celotnega svetovnega izvoza (1948 – 2007, v odstotkih)

Vir: WTO, *World merchandise imports by region and selected economy*, 2008.

Podobno skromna je tudi intra-afriška trgovina, to je trgovina znotraj regije, še zlasti če jo primerjamo z intra-regionalno trgovino drugih regij, kot na primer Evrope, Azije ali Južne Amerike. Po podatkih WTO je v letih 2000 in 2005 intra-afriški izvoz kot odstotek celotnega izvoza znašal zgolj 9,8 ter 8,9 odstotka. Za primerjavo, intra-azijski izvoz kot odstotek celotnega izvoza je leta 2005 znašal 51,2 odstotka, medregionalni izvoz med državami Južne in Srednje Amerike pa 24,3 odstotka (UNECA, 2008, str. 35).

Če povzamem, Afriko očitno pestijo hudi problemi. Ena izmed možnosti njihovega reševanja je ravno ekonomska integracija. Ekonomsko povezovanje predstavlja ključno strategijo s pomočjo katere se bodo afriške države v prihodnje morda uspele preoblikovati v trgovinski, politični in ekonomski blok, ki bo imel tako regionalno kot tudi svetovno veljavo. Hkrati pa je ekonomska integracija afriških držav pomembna

tudi zato, ker je afriški kontinent sestavljen iz veliko majhnih in razdrobljenih trgov⁷, ki sami zase ne morejo doseči dovolj hitre gospodarske rasti s pomočjo katere bi lahko pospešili razvoj. Le s pomočjo ekonomske integracije bo ta najrevnejši svetovni kontinent lahko izkoristil prednosti, ki jih ponuja povezan veliki trg (UNECA, 2008, str. 23).

3.2 Afriška unija

Afriška unija (angl. *African Union* - AU), naslednica Organizacije afriške enotnosti (angl. *Organization of African Unity*), je formalno nastala julija 2002, ko je bila sklicana prva skupščina voditeljev držav članic v Durbanu. Njene članice so vse afriške države, z izjemo Maroka, ki je izstopil⁸ ter treh trenutno suspendiranih držav Mavretanije, Gvineje in Madagaskarja.

Cilji, ki Afriška unija poskuša doseči, so naslednji (African Union, 2003):

- doseganje večje enotnosti in solidarnosti med narodi in državami v Afriki;
- ohranjanje suverenosti, ozemeljske celovitosti in neodvisnosti držav članic;
- pospeševanje politične in socialno-ekonomske integracije;
- doseganje skupnih stališč glede vprašanj, ki zadevajo vitalne interese celotne afriške celine;
- spodbujanje mednarodnega sodelovanja v okviru Organizacije združenih narodov;
- zagotavljanje miru, varnosti in stabilnosti na celini;
- spodbujanje demokratičnih načel in institucij;
- zagotavljanje spoštovanja človekovih pravic;
- spodbujanje trajnostnega razvoja;
- spodbujanje sodelovanja z namenom zagotavljanja boljšega življenjskega standarda vseh afriških državljanov;
- usklajevanje ciljev, načel in politik vseh sedanjih in prihodnjih ekonomskih povezav na afriškem kontinentu, da bi lahko vsi skupaj usklajeno zasledovali cilje Afriške unije;
- sodelovanje na področju znanosti in tehnologije ter
- sodelovanje na področju zdravstva in skupen bolj prosti nalezljivim boleznim.

Institucionalna sestava Afriške unije se zgleduje po institucionalni sestavi Evropske unije. Organ, ki sprejema vse najpomembnejše odločitve je **Skupščina** (angl. *Assembly*). Skupščina zaseda dvakrat letno, zasedanj pa se udeležujejo najvišji

⁷ Na afriškem kontinentu je 53 držav, od katerih jih ima 38 populacijo petnajst milijonov ali manj, kar tretjina držav pa ima populacijo celo manjšo od treh milijonov (UNECA, 2008, str. 23).

⁸ Maroko je izstopil že leta 1984, in sicer iz takratne Organizacije afriške enotnosti.

predstavniki vlad in držav članic. Skupščini podrejen organ je **Izvršni svet** (angl. *Executive Council*), katerega sestavljajo ministri držav članic. Odloča v zadevah v zvezi z zunanjo trgovino, socialno varnostjo, prehrano, kmetijstvom itd. Ena izmed njegovih nalog je tudi priprava gradiv in predlogov, katere potem sprejme Skupščina. **Odbor stalnih predstavnikov** (angl. *The Permanent Representatives' Committee*) je odgovoren za administrativno podporo Izvršnemu svetu. Glavni administrativni organ je **Komisija** (angl. *Commission*), ki je odgovorna za upravljanje in usklajevanje vseh dejavnosti ter srečanj Afriške unije. Sestavljena je iz predsednika in podpredsednika ter osmih komisarjev. Afriška unija ima tudi parlament, imenuje se **Panafriški parlament** (angl. *Panafrikan Parliament*), njegova naloga pa je zastopanje interesov državljanov držav članic Afriške unije. Protokol, ki določa sestavo, pristojnosti, naloge in organizacijo Panafriškega parlamenta je bil podpisan in je trenutno še v postopku ratifikacije. Prav tako je v postopku ratifikacije protokol, ki natančneje določa sestavo, pristojnosti in naloge **Sodišča Afriške unije** (angl. *Court of Justice of the Union*). Isto velja tudi za **Ekonomski, socialni in kulturni svet** (angl. *Economic, Social and Cultural Council*) ter **Varnostni svet** (angl. *Peace and Security Council*). Finančne institucije Afriške unije so: **Afriška centralna banka** (angl. *African Central Bank*), **Afriški denarni sklad** (angl. *African Monetary Fund*) ter **Afriška investicijska banka** (angl. *African Investment Bank*). Poleg vsega naštetega pa ima Afriška unija tudi nekaj specializiranih tehničnih komitejev kot na primer Komite za finančne in monetarne zadeve, Komite za kmetijstvo itd. (African Union, 2003).

3.3 Afriška ekonomska unija

Mnogo pred ustanovitvijo Afriške unije, torej še v času obstoja Organizacije afriške enotnosti, so se voditelji afriških držav že zavedali pomembnosti ekonomske integracije. Eden izmed ciljev OAE je bil ravno spodbujanje ekonomskega povezovanja med državami članicami. V ta namen je bil leta 1980 sprejet tako imenovani Lagoški akcijski načrt (angl. *Lagos plan of action*), v katerem so se podpisniki zavezali k spodbujanju ekonomskega povezovanja, ki bo v končni fazi privedlo do ustanovitve Afriške ekonomske unije. Zaveze iz tega akcijskega načrta so se uresničile leta 1991, ko je bila Afriška ekonomska unija tudi dejansko ustanovljena (Pan-African Perspective, 2008). Tudi naslednica OAE, Afriška unija, nadaljuje prizadevanja za ekonomsko povezovanje, spodbujanje le tega je eden izmed njenih pomembnih ciljev.

Afriška ekonomska unija nastaja postopoma. V popolnosti naj bi zaživela najkasneje do leta 2034, pred tem pa naj bi šla skozi šest faz, in sicer (UNECA, 2008, str. 28):

1. ustanovitev subregionalnih ekonomskih integracij tam kjer jih še ni (do 1999);
2. krepitev sodelovanja in povezovanja znotraj teh integracij in tudi med njimi (do 2007);

3. ustanovitev območja proste trgovine ter carinske unije v vsakem izmed teh regionalnih blokov (do leta 2017);
4. ustanovitev afriškega območja proste trgovine in kasneje tudi afriške carinske unije (do leta 2019);
5. ustanovitev afriškega skupnega trga (do 2023) ter
6. ustanovitev afriške ekonomske in monetarne z enotno valuto ter ustanovitev Pan-afriškega parlamenta (do 2028).

Trenutno obstaja v Afriki precej različnih subregionalnih ekonomskih integracij različnih tipov in velikosti; ena država je pogosto članica več kot ene takšne subregionalne integracijske sheme. Tiste ekonomske integracije med afriškimi državami, ki jih Afriška unija priznava kot sestavne dele Afriške ekonomske unije so prikazane v spodnji tabeli (Tabela 2) in bodo v nadaljevanju tudi natančneje obravnavane.

Tabela 2: Subregionalne ekonomske integracijske sheme, ki so sestavni del Afriške ekonomske unije

<i>Subregionalne ekonomske povezave</i>	<i>Podskupine</i>
<i>CEN – SAD (angl. Community of Sahel-Saharan States)</i>	
<i>COMESA (angl. Common Market for Eastern and Southern Africa)</i>	
<i>EAC (angl. East African Community)</i>	
<i>ECCAS (angl. Economic Community of Central African States)</i>	<i>CEMAC (angl. Economic and Monetary Community of Central Africa)</i>
<i>ECOWAS (angl. Economic Community of West African States)</i>	<i>UEMOA (angl. West African Economic and Monetary Union), WAMZ (angl. West African Monetary Zone)</i>
<i>IGAD (angl. Intergovernmental Authority on Development)</i>	
<i>SADC (angl. Southern African Development Community)</i>	<i>SACU (angl. Southern African Customs Union)</i>
<i>AMU/UMA (angl. Arab Maghreb Union)</i>	

Vir: UNECA, *Assesing Regional Integration in Africa*, str. 29, 2008.

Primarno odgovornost za dokončno implementacijo Afriške ekonomske unije nosijo ravno omenjene subregionalne ekonomske povezave. Preden lahko Afriška ekonomska unija zaživi, je potrebno namreč najprej vzpostaviti carinske unije v vseh subregionalnih ekonomskih blokih, ki jo sestavljajo (UNECA, 2008, str. 31).

3.4 Gospodarska skupnost držav zahodne Afrike (ECOWAS)

Gospodarska skupnost držav zahodne Afrike ali krajše ECOWAS (angl. *Economic Community of West African States*) je bila ustanovljena leta 1975 in ima 15 držav članic⁹.

Njen namen je spodbujanje povezovanja in sodelovanja na vseh področjih gospodarske dejavnosti, še zlasti pa na področjih industrije, transporta, telekomunikacij, energije, kmetijstva, naravnih virov, trgovine, financ, sociale in kulture (ECOWAS, 2007). Iz sporazuma o ustanovitvi ECOWAS izhaja, da je končni cilj te integracije ustanovitev ekonomske unije zahodnoafriških držav, ki bi dvignila življenjski standard ljudi, ohranila in krepila gospodarsko stabilnost, okrepila odnose med državami ter prispevala k napredku in stabilnosti na afriški celinii (Sporazum o ustanovitvi ECOWAS, člen 3).

Sedem držav članic ECOWAS, Benin, Burkina Faso, Slonokoščena obala, Mali, Niger, Senegal in Togo, je 10. Januarja 1994 s podpisom Dakarske pogodbe (angl. *Treaty of Dakar*) ustanovilo **Zahodnoafriško ekonomsko in monetarno unijo** (angl. *West African Economic and Monetary Union*, fr. *Union économique et monétaire ouest-africaine* – UEMOA). Leta 1997 je Gvineja Bissao postala osma članica.

UEMOA je carinska in monetarna unija med osmimi članicami ECOWAS. Države imajo skupno valuto, imenovano CFA frank. CFA frank, kot bomo videli v nadaljevanju, pa ni skupna valuta zgolj v osmih državah članicah UEMOA¹⁰. Uporabljajo jo tudi Burundi, Kamerun, Centralnoafriška Republika, Čad, Kongo, DR Kongo, Ekvatorialna Gvineja, Gabon, Sao Tome in Principe ter Angola. Te države tvorijo tako imenovano Ekonomsko in monetarno skupnost centralne Afrike, o kateri bo več govora na naslednjih straneh.

Države članice UEMOA si prizadevajo za (Wikipedia, 2009b):

- dvig konkurenčnosti;

⁹ Države članice Gospodarske skupnosti držav zahodne Afrike so: Benin, Burkina Faso, Zelenortske otok, Slonokoščena obala, Gambija, Gana, Gvineja, Gvineja Bissao, Liberija, Mali, Niger, Nigerija, Senegal, Siera Leone in Togo.

¹⁰ CFA frank uporabljajo tako države članice UEMOA kot tudi države članice CEMAC (UN, Africa Recovery, 1999). Kljub enakemu imenu, gre v resnici za dve ločeni valuti, ki pa sta vseeno povezani, in sicer tako, da imata skupen devizni tečaj, ki je fiksno vezan na nekdanji francoski frank oziroma od leta 1999 dalje na evro. Gre torej za povezavo treh valut, obeh različic CFA franka in evra. Kljub skupnemu deviznemu tečaju, pa obe različici CFA franka med seboj nista konvertibilni. Konvertibilnost z evrom zagotavlja Francija. Gre za zanimiv in unikaten dogovor med Francijo in UEMOA ter CEMAC. Kljub unikatnosti, pa gre za izjemno stabilen sistem fiksnega deviznega tečaja, ki je v več kot šestdesetih letih obstoja (kreiran je bil po koncu druge svetovne vojne) devalviran le enkrat, in sicer leta 1994 (Gulde, 2008, str. 1-8).

- konvergenco makroekonomskih politik ter makroekonomskih indikatorjev;
- vzpostavitev skupnega trga;
- koordinacijo sektorskih politik ter
- harmonizacijo fiskalnih politik.

Do danes je državam članicam UEMOA uspelo implementirati makroekonomske konvergenčne kriterije, ustanoviti carinsko unijo s skupno zunanjo carinsko tarifo, harmonizirati predpise o indirektnem obdavčenju ter sprožile iniciativo za oblikovanje regionalnih strukturnih in sektorskih politik (Wikipedia, 2009b ter IMF, 2002).

IMF v svojem poročilu iz leta 2002 ocenjuje, da je UEMOA, v primerjavi z vsemi ostalimi regionalnimi in subregionalnimi grupacijami v Afriki, v integracijskem smislu dosegla največ (IMF, 2002).

Poleg UEMOA, obstaja znotraj ECOWAS še ena monetarna unija, imenovana **Zahodnoafriška monetarna cona**, ali krajše WAMZ (angl. *West African Monetary Zone*). Njene članice so: Gambija, Gana, Gvineja, Nigerija in Sierra Leone. Cilj WAMZ je ustanoviti monetarno unijo z skupno centralno banko in enotno valuto, imenovano ECO. Monetarna unija naj bi bila v popolnosti implementirana do januarja 2003, vendar pa je bil ta datum zaradi nezmožnosti držav članic da izpolnijo konvergenčne kriterije najprej prestavljen na julij 2005 in nato še enkrat na december 2009 (Bank of Ghana, b.l.).

3.5 Ekonomska skupnost držav centralne Afrike (ECCAS)

Ekonomska skupnost držav centralne Afrike, ali krajše ECCAS (angl. *Economic Community of Central African States*) je bila ustanovljena leta 1983 z združitvijo UDEAC¹¹ držav (fr. *Union Douanière et Économique de l'Afrique Centrale*, angl. *Customs and Economic Union of Central Africa*), držav članic CEPGL¹² (angl. *Economic Community of Great Lakes States*) ter države Sao Tome in Principe (African Union, 2003b). Danes ima ECCAS 10 držav članic¹³.

ECCAS je formalno začel z delovanjem leta 1985, vendar je bil nato zaradi finančnih težav ter vojaških konfliktov več let neaktiven. Ravno zaradi svoje neaktivnosti je bil

¹¹ UDEAC je nastala leta 1966. Njene članice so bile Kamerun, Gabon, Centralnoafriška Republika, Ekvatorialna Gvineja in Republika Kongo (World Bank, 2009).

¹² CEPGL je bila ustanovljena leta 1976, njene članice pa so bile Burundi, Ruanda in takratni Zaire (danes DR Kongo) (Wikipedia, 2009c).

¹³ Države članice ECCAS so: Burundi, Kamerun, Centralnoafriška Republika, Čad, Kongo, DR Kongo, Ekvatorialna Gvineja, Gabon, Sao Tome in Principe ter Angola. Ruanda je leta 2007 izstopila (ECCAS, 2009).

še leta 1999 formalno priznan kot sestavni del Afriške ekonomske unije (African Union, 2003b).

Najpomembnejši cilj ECCAS je ustanovitev skupnega trga med državami centralne Afrike. Poleg tega pa si integracija prizadeva še za kolektivno avtonomijo držav članic, boljši življenjski standard prebivalstva ter ekonomsko stabilnost (African Union, 2003b).

V okviru ECCAS deluje tudi **Ekonomska in monetarna skupnost centralne Afrike**, ali krajše CEMAC (fr. *Communauté Economique et Monétaire de l'Afrique Centrale*, angl. *Economic and Monetary Community of central Africa*). Nastala je leta 1994 in je naslednica že omenjene Centralnoafriške carinske in ekonomske unije (UDEAC). Šest držav članic¹⁴ ima skupno valuto, in sicer centralnoafriško različico CFA franka (Wikipedia, 2009c).

CEMAC si prizadeva doseči naslednje cilje (CEMAC, 2009):

- vzpostavitev učinkovitega, večstranskega nadzornega mehanizma nad gospodarskimi politikami držav članic;
- zagotovitev stabilnega upravljanja skupne valute;
- vzpostavitev varnega gospodarskega okolja za vse ekonomske subjekte, ki v njem delujejo;
- harmonizacija sektorskih politik na nekaterih ključnih področjih (kmetijstvo, živilnoreja, ribištvo, industrija, trgovina, transport, telekomunikacije, energija, okolje, raziskave in razvoj, izobraževanje) ter
- vzpostavitev skupnega trga, ki bo temeljil na prostem pretoku blaga, storitev, kapitala in oseb.

3.6 Južnoafriška skupnost za razvoj (SADC)

Nastanek Južnoafriške skupnosti za razvoj (angl. *Southern African Development Community*) sega v leto 1980. Takrat je namreč nastala njena predhodnica, Južnoafriška razvojno – koordinacijska konferenca (angl. *Southern African Development Coordination Conference – SADCC*). Do preimenovanja v SADC je prišlo leta 1992 (SADC, 2009).

Vizija SADC je ustanovitev regionalne skupnosti, v kateri bo zagotovljena blaginja, zadosten življenjski standard vseh prebivalcev, svoboda, socialna pravičnost ter mir in

¹⁴ Države članice CEMAC so: Kamerun, Centralnoafriška Republika, Kongo, Gabon, Čad, Ekvatorialna Gvineja (CEMAC, 2009).

varnost. Regionalna skupnost bo temeljila na skupnih vrednotah in načelih ter zgodovinski in kulturni povezanosti, ki vlada med narodi južne Afrike (SADC, 2009).

V okviru te vizije, so si države članice¹⁵ SADC zadale naslednje cilje, ki so zapisani tudi v ustanovitvenem sporazumu, in sicer (SADC, 2009):

- zagotavljanje gospodarske in razvojne rasti;
- razvoj skupnih političnih načel, sistemov in institucij;
- zagotavljanje miru in varnosti;
- pospeševanje samozadostnega razvoja nacionalnih gospodarstev na podlagi razvijanja lastnih zmogljivosti kot tudi na podlagi spodbujanja medsebojnega sodelovanja držav članic;
- zagotavljanje skladnosti med nacionalnimi ter regionalnimi strategijami in programi;
- maksimizacija zaposlenosti ter izrabe regijskih virov;
- spodbujanje trajnostnega razvoja ter zaščite okolja ter
- krepitev dolgotrajne zgodovinskih, socialnih in kulturnih vezi med narodi v regiji.

Države članice SADC delijo zavedanje, da je nerazvitost, izkoriščanje, pomanjkanje ter zaostalost v južni Afriki možno premagati le s pomočjo ekonomskega integriranja. Iz tega razloga so se dogovorile za naslednje mejnike:

- SADC območje proste trgovine do leta 2008¹⁶;
- carinska unija do 2010;
- skupni trg do 2015;
- monetarna unija do 2016 ter
- skupna valuta do 2018.

V okvirih SADC pa že obstaja carinska unija, imenovana Južnoafriška carinska unija ali krajše SACU (angl. *South African Customs Union*), katere članice so Botswana, Lesoto, JAR, Namibija, in Svaziland. Vse te države so tudi članice SADC. SACU je najstarejša carinska unija na svetu, ustanovljena je bila namreč že leta 1910 (SACU, 2007).

¹⁵ Države članice SADC so: Angola, Botswana, DR Kongo, Lesoto, Madagaskar, Malavi, Mauritius, Mozambik, Namibija, JAR, Svaziland, Tanzanija, Zambija, Zimbabve (SADC, 2009).

¹⁶ Prostotrgovinsko območje je bilo vzpostavljeno 17. avgusta 2008. O sprostitvi trgovine med državami članicami so se voditelji držav in vlad dogovorili na 28. Vrhovnem srečanju v JAR (SADC, 2009). Po poročanju časopisa *African Business* je trenutno 85% produktov vključenih v brezcarinsko trgovanje. Do popolne sprostitev trgovine naj bi prišlo do leta 2012. Južnoafriški minister za trgovino in industrijo, Mandisi Mpahlwa ocenjuje, da je leto 2012 realističen in dosegljiv datum. Trenutno še niso vse države članice SADC vključene v območje prostega trgovanja. Angola in DR Kongo sta prosili za več časa, Sejšeli, ki so pred kratkim ponovno postali član SADC, pa še morajo skozi vse formalnosti, preden bodo lahko postali del tega prostotrgovinskega območja (Nevin, 2008, str. 46).

3.7 Skupni trg držav vzhodne in južne Afrike (COMESA)

Začetki Skupnega trga držav vzhodne in južne Afrike (angl. Common Market for Eastern and Southern Africa – COMESA) segajo v 80ta leta, natančneje v leto 1982, ko je bila ratificirana pogodba o ustanovitvi območja preferenčne trgovine med državami te subregije. Države podpisnice sporazuma o ustanovitvi preferenčnega trgovinskega območja so se zavezale, da bodo le tega v prihodnje preoblikovale tudi v skupni trg. Skladno s to določbo je bila leta 1993 v Ugandi podpisana pogodba o ustanovitvi Skupnega trga držav vzhodne in južne Afrike. V veljavo je stopila leto dni kasneje, ko je bila ratificirana v nacionalnih parlamentih držav podpisnic. Rojena je bila COMESA, eden od stebrov Afriške ekonomske skupnosti in območje preferenčnega trgovanja, ki se razteza vse od Libije do Zimbabveja in vključuje 19 držav članic¹⁷, več kot 400 milijonov prebivalcev ter skupen bruto domači proizvod nad 360 milijardami ameriških dolarjev (COMESA, 2008).

Države članice COMESA so se dogovorile o naslednjih temeljnih načelih, katere bodo spoštovale in izvajale (COMESA, 2008):

- enakost in medsebojna odvisnost držav članic;
- solidarnost in medsebojna pomoč;
- neagresija med državami članicami;
- priznavanje, spodbujanje in varovanje človekovih pravic in svoboščin;
- spoštovanje načel svobode in vladavine prava;
- zagotavljanje miru in varnosti ter dobrososedskih odnosov;
- mirno reševanje sporov med državami članicami ter
- vzdrževanje demokratičnega, pravičnega in odgovornega sistema vladanja.

Najpomembnejši cilj COMESA je ustanovitev skupnega trga s prostim pretokom blaga, storitev, kapitala in ljudi. Instrumenti s pomočjo katerih namerava integracija doseči ta cilj so: ukinitve carin ter drugih necarinskih ovir prosti trgovini ter implementacija pravil o izvoru (COMESA, 2008b).

Dosežki COMESA so (Kwenda, 2008):

- od oktobra 2000 obstaja znotraj COMESA območje proste trgovine katerega članice so: Burundi, Džibuti, Egipt, Kenija, Madagaskar, Malavi, Mauritius, Ruanda, Sudan, Zambija in Zimbabve;
- na 13. Vrhu, ki je potekal od konca maja do začetka junija 2009 v Zimbabveju, so voditelji vlad in držav članic implementirali carinsko unijo;

¹⁷ Države članice COMESA so: Burundi, DR Kongo, Džibuti, Egipt, Eritreja, Etiopija, Kenija, Komori, Libija, Madagaskar, Malavi, Mauritius, Ruanda, Sejšeli, Sudan, Svaziland, Uganda, Zambija in Zimbabve (COMESA, 2008).

- države članice pa imajo še ambicioznejše cilje: do leta 2015 nameravajo ustanoviti monetarno unijo ter do leta 2025 popolno ekonomsko unijo.

3.8 Skupnost držav Sahela in Sahare (CEN – SAD)

Tudi Skupnost držav Sahela in Sahare (angl. *The Community of Sahel-Saharan States*) ali krajše CEN – SAD, je eden izmed stebrov Afriške ekonomske unije. Integracija CEN – SAD ima 28 držav članic¹⁸ in obstaja od leta 1998 (Wikipedia, 2009d).

Glavni cilji CEN – SAD integracije so (CEN – SAD, 2009):

- ustanovitev ekonomske unije;
- ukinitve vseh ovir, ki ovirajo nadaljnji razvoj integracije;
- prosto gibanje kapitala in ljudi;
- pravica do ustanavljanja, lastništva in opravljanja gospodarskih dejavnosti;
- prosta trgovina ter prost pretok blaga in storitev preko meja držav članic;
- spodbuditi mednarodno menjavo med državami članicami s pomočjo ustrezne investicijske politike;
- izboljšanje infrastrukture;
- nediskriminatorno obravnavanje vseh državljanov integracije v vseh državah članicah ter
- koordinacija in harmonizacija politik na področju znanosti, kulture in izobraževanja.

Vendar pa bodo ti cilji težko dosegljivi, saj se članstvo številnih držav članic CEN – SAD prekriva s članstvom v drugih subregionalnih ekonomskih povezavah, kot na primer ECOWAS, ECCAS in COMESA (Wikipedia, 2009d). Tudi sicer je prekrivajoče se članstvo eden večjih problemov integracijskih shem v Afriki, vendar več o tem v nadaljevanju.

3.9 Vzhodnoafriška skupnost (EAC)

Vzhodnoafriška skupnost (angl. *East African Community* . EAC) je subregionalna medvladna organizacija, katere članice so: Kenija, Uganda, Tanzanija, Burundi in Ruanda. Ustanovitvena pogodba je bila podpisana leta 1999, v veljavo pa je stopila leto dni kasneje, ko so jo ratificirale ustanovitvene članice Kenija, Uganda in

¹⁸ Države članice CEN – SAD so: Benin, Burkina Faso, Centralnoafriška Republika, Komori, Slonokoščena obala, Džibuti, Egipt, Eritreja, Gambija, Gvineja, Gvineja Bissao, Gana, Libija, Liberija, Kenija, Mali, Mavretanija, Maroko, Niger, Nigerija, Senegal, Siera Leone, Somalija, Sao Tome in Principe, Sudan, Čad, Togo in Tunizija (CEN – SAD, 2009).

Tanzanija. Burundi in Ruanda sta se EAC pridružile kasneje, in sicer leta 2007 (EAC, 2009).

Cilj EAC je poglobitev sodelovanja med državami članicami na političnem, gospodarskem in socialnem področju. V ta namen je bila leta 2005 ustanovljena carinska unija. Cilji za prihodnost so: do leta 2010 ustanovitev skupnega trga, do leta 2012 ustanovitev monetarne unije; končni cilj pa je ustanovitev Vzhodnoafriške federacije (EAC, 2009).

3.10 IGAD

IGAD (angl. *Intergovernmental Authority on Development*) je medvladna organizacija sedmih držav¹⁹ vzhodne Afrike, katere cilj je zagotavljanje blaginje in miru ter spodbujanje sodelovanja in povezovanja med državami članicami (IGAD, 2007).

Glavna področja delovanja IGAD so (IGAD, 2007):

- skrb za dostop do varne prehrane;
- varovanje okolja;
- zagotavljanje miru in varnosti;
- varovanje človekovih pravic ter
- spodbujanje ekonomskega sodelovanja in povezovanja.

3.11 Unija arabskega Magreba

Unija arabskega Magreba (angl. *Arab Maghreb Union*) je trgovinski sporazum med arabskimi državami severne Afrike. Države članice te unije so: Alžirija, Libija, Mavretanija, Maroko in Tunizija. Vse države članice so tudi članice Arabske lige ter, z izjemo Maroka, tudi Afriške unije (Department of Foreign Affairs, Republic of South Africa, 2003).

Namen Unije arabskega Magreba je zaščita nacionalnih interesov držav članic, pospeševanje gospodarskega in kulturnega sodelovanja, spodbujanje trgovinske menjave med državami članicami, poglobljanje integracije med njimi ter končno ustanovitev skupnega trga (Department of Foreign Affairs, Republic of South Africa, 2003).

¹⁹ Države članice IGAD so: Džibuti, Etiopija, Kenija, Somalija, Sudan in Uganda (IGAD, 2007).

Unija arabskega Magreba je po podatkih Oddelka za zunanje zadeve Južnoafriške Republike trenutno neaktivna. Obstajajo pa poskusi njene oživitve. Unija prav tako nima nobenih odnosov z Afriško ekonomsko unijo, kljub temu pa jo le ta priznava kot enega izmed njenih stebrov (Department of Foreign Affairs, Republic of South Africa, 2003).

4 Analiza uspešnosti regionalnih ekonomskih integracij v Afriki

Ekonomsko povezovanje je ključna strategija držav Afrike, v kolikor se želi nekoč preoblikovati iz kontinenta, ki ga pestijo razvojni problemi, revščina, lakota, bolezni ter pogosti vojaški spopadi v pomembno globalno silo. Potreba po integraciji v Afriki je velika. Prvi primer regionalnega integriranja sega v daljno leto 1910, ko je nastala Južnoafriška carinska unija, najstarejša carinska unija na svetu, ki obstaja še danes. Intenzivneje pa so se afriške države začele povezovati v šestdesetih. V to obdobje sega na primer nastanek Afriškega skupnega trga (angl. *African Common Market*) ali pa Ekvatorialne carinske unije (angl. *Equatorial Customs Union*). Obe integraciji sta nastali leta 1962 in danes ne obstajata več; njihove države članice pa so del novonastalih integracijskih shem (UNECA, 2008, str. 27).

Uspešnost regionalnih ekonomskih integracij (REI) ugotavljam tako, da primerjam podatke o mednarodni trgovini ter bruto domačem proizvodu na prebivalca pred in po vključitvi držav v posamezno obliko integracije. Zanimajo me predvsem podatki za kontinent kot celoto oziroma za posamezne REI, saj bi analiza za vsako posamezno državo presegla okvire tega diplomskega dela. Na ta način ugotavljam, ali je ekonomsko povezovanje resnično spodbudilo trgovino med državami članicami ter pospešilo njihov gospodarski razvoj, kot to predvideva ekonomska teorija.

4.1 Uspešnost regionalnih integracijskih shem v Afriki z vidika povečanja trgovine

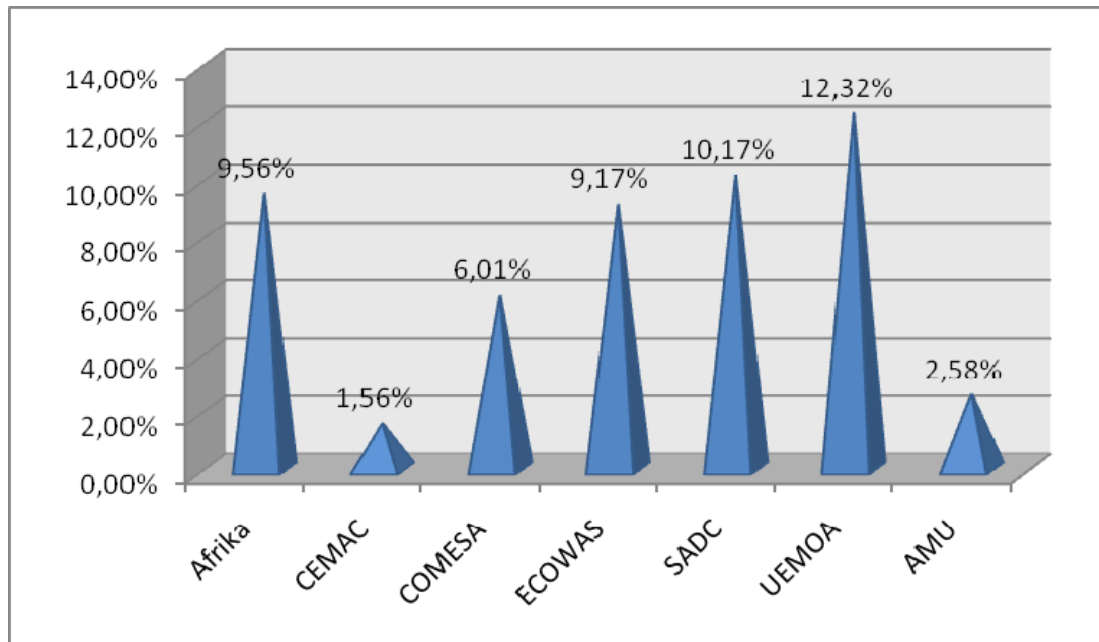
Pospeševanje trgovine je bilo vedno pomemben cilj v vseh ekonomskih integracijskih shemah v Afriki. Liberalizacijo trgovine so države članice teh shem poskušale doseči s povezovanjem v prostotrgovinska območja, carinske unije, skupne trge ter monetarne unije. Toda izidi več desetletij dolgih poskusov ekonomskega povezovanja so skromni (UNECA, 2008, str. 29). Razlogi za to so predvsem (*ibidem*):

- nizka intra-regionalna ter intra-integracijska trgovina;
- skromne industrijske zmogljivosti;
- pomanjkanje konvertibilnosti številnih afriških valut;

- skromna prizadevanja za monetarno integracijo;
- visoki stroški poslovanja, zaradi slabo razvite infrastrukture, dolgih in dragih carinskih formalnosti ter drugih kompliciranih birokratskih postopkov;
- relativno skromen napredek glede prostega gibanja ljudi ter svobode ustanavljanja ter
- v splošnem slaba ekonomska slika večine afriških držav.

V poročilu Združenih narodov o napredku ekonomske integracije v Afriki (UNECA, 2008, str. 34-36) sta ravno nizka intra-regionalna ter intra-integracijska trgovina omenjeni kot poglobitvi oviri, zaradi katerih rezultati ekonomskega povezovanja v Afriki niso takšni, kot bi lahko bili. Intra-regionalni izvoz je leta 1950 znašal 12 odstotkov celotnega izvoza, intra-regionalni uvoz pa 10 odstotkov celotnega uvoza (UN, 1955, str. 70). V sedemdesetih sta tako intra-regionalni izvoz kot uvoz padla pod 10 odstotkov in na tem nivoju ostala vse do konca osemdesetih oziroma začetka devetdesetih, ko sta zopet dosegla raven okoli 10 odstotkov, kjer se nahajata tudi danes (Gupta & Yung, 2005, str. 15-16 in Slika 4). To je v primerjavi z drugimi regijami zelo malo (glej poglavje 3.1).

Slika 4: Intra-regionalna trgovina kot delež celotne trgovine (povprečje med leti 1996 in 2005, v odstotkih)

Vir: UNECA, *Economic Report on Africa*, 2008, str. 85.

Tudi tabela na naslednji strani (Tabela 3) jasno kaže, da med leti 1970 in 2003 ni bilo opaznejšega povečanja intra-regionalne in intra-integracijske trgovine. Poleg tega pa lahko opazimo (podobno kot kaže že Slika 4), da so nekatere integracijske sheme, kar

se tiče trgovine, bolj uspešne od drugih. V pozitivnem smislu izstopata integracijski shemi držav zahodne Afrike, ECOWAS in UEMOA, ki beležita največji povečanja intra-integracijske trgovine. UEMOA je tudi sicer ocenjena kot najuspešnejša med vsemi subregionalnimi grupacijami v Afriki (IMF, 2002).

Tabela 3: Intra-integracijska in intra-regionalna trgovina (kot delež celotne trgovine) med letoma 1970 in 2003

IZVOZ	1970	2003
CEMAC	4,9	1,4
COMESA	9,7	8,6
ECOWAS	3,1	10,1
SADC	9,4	6,0
UEMOA	7,9	16,2
Afrika	8,8	9,3
UVOZ		
CEMAC	5,0	2,9
COMESA	6,7	5,8
ECOWAS	3,3	11,5
SADC	4,9	6,3
UEMOA	6,4	13,3
Afrika	7,4	10,2

Vir: UNCTAD, Trade Capacity Development for Africa, 2006, str. 8.

Če torej povzamem, iz zbranih podatkov lahko zaključimo, da ekonomsko povezovanje v Afriki večinoma ni pozitivno vplivalo na intra-regionalno trgovino. V pozitivnem smislu izstopata zgolj ECOWAS in UEMOA.

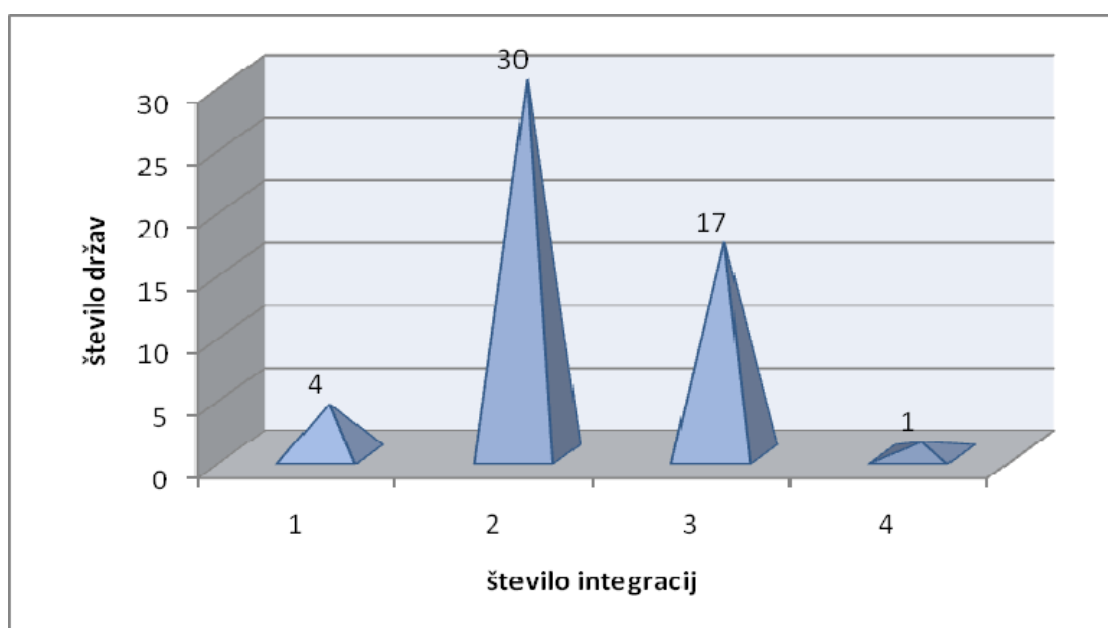
Afrika tako ostaja močno odvisna od trgovine z ostalim svetom. Več kot 80 odstotkov afriškega izvoza je namreč namenjenega na trge zunaj Afrike, največ v države Evropske unije ter v ZDA (UNECA, 2008, str. 35). Razlog za to je predvsem v monokulturni strukturi afriških gospodarstev, surova nafta in minerali predstavljajo približno 70 odstotkov celotnega izvoza (UNECA, 2009, str. 78), za kar v sosednjih državah ni povpraševanja.

Ravno zaradi nizke intra-regionalne trgovine regionalno ekonomsko povezovanje med afriškimi državami ne bi smelo postati nadomestek za splošno trgovinsko liberalizacijo. Brez slednje lahko regionalno ekonomsko integriranje namreč povzroči preusmerjanje trgovine, ta verjetnost pa je še večja v integracijah, kjer sta intra-integracijska ter intra-regionalna trgovina nizki. In Afrika je tak primer (Sharer, 2001).

Podobno menijo tudi Damijan, de Sousa ter Lamotte (2008). Omenjeni avtorji ugotavljajo, da je splošna trgovinska liberalizacija lahko celo pomembnejša od regionalizma, saj ima lahko trgovina z bolj razvitimi državami, zaradi večje konkurence, bolj pozitiven vpliv na podjetja kot zgolj regionalno sodelovanje.

Naslednji problem, ki ovira bolj poglobljeno ekonomsko povezovanje držav afriškega kontinenta, je obstoj velikega števila prekrivajočih se ekonomskih integracijskih dogovorov, ki imajo pogosto prekrivajoča se članstva, nasprotujoče si obveznosti, različne cilje delovanja, nasprotujoče si predpise in postopke delovanja ter konfliktna pravila o izvoru (Sharer, 2001). Bhagawati in Panagariya (1996, str. 3) takšno stanje slikovito opišeta kot »skledo špagetov« (angl. *spaghetti bowl*). Izmed 53 afriških držav so le 4 takšne, ki pripadajo zgolj eni sami integracijski shemi. Vse ostale države so članice večih ekonomskih povezav hkrati (Slika 5)²⁰.

Slika 5: Prekrivajoče se članstvo v afriških regionalnih integracijah (število držav, ki pripadajo eni, dvema, trem ali štirim različnim ekonomskim povezavam hkrati)

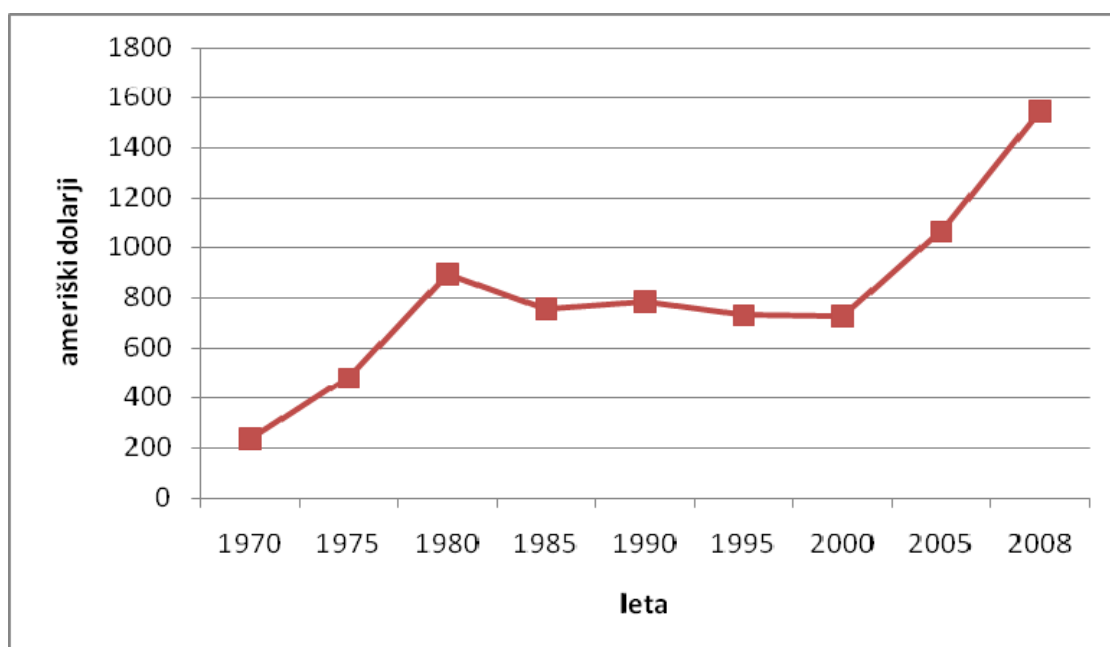
4.2 Uspešnost regionalnih ekonomskih integracij v Afriki z vidika povečanja razvitosti

Drugi indikator, s pomočjo katerega bom merila uspešnost REI v Afriki je razvitost. Osnovna mera razvitosti posamezne države je BDP per capita. Spodnja slika (Slika 6) prikazuje gibanje afriškega bruto domačega proizvoda na prebivalca med leti 1970 in

²⁰ Upoštevajoč članstvo v CEN-SAD, COMESA, EAC, ECCAS, ECOWAS, IGAD, SADC, AMU, ter podskupinah CEMAC, -UEMOA in SACU.

2008. Opazimo lahko, da je le ta med leti 1970 in 1980 naraščal. Po letu 1980 se je rast ustavila, BDP per capita je ostal na isti ravni vse do leta 2000. Po letu 2000 spet beležimo rast. Če sklepam iz teh podatkov, ni videti, da bi ekonomsko povezovanje imelo kakšen večji pozitiven vpliv na razvoj kontinenta. Štiri najpomembnejše subregionalne integracijske sheme, ECOWAS, ECCAS, SADC, COMESA, so nastale med leti 1975 in 1983. V letih po njihovi ustanovitvi, torej nekje od leta 1980 dalje, se afriški BDP na prebivalca ni povečeval. Kot že rečeno, je stagniral vse do leta 2000. Rast po letu 2000 pa je najverjetneje posledica povečanja globalnega povpraševanja po kmetijskih izdelkih ter surovinah iz Afrike (International Enterprise Singapore, 2010).

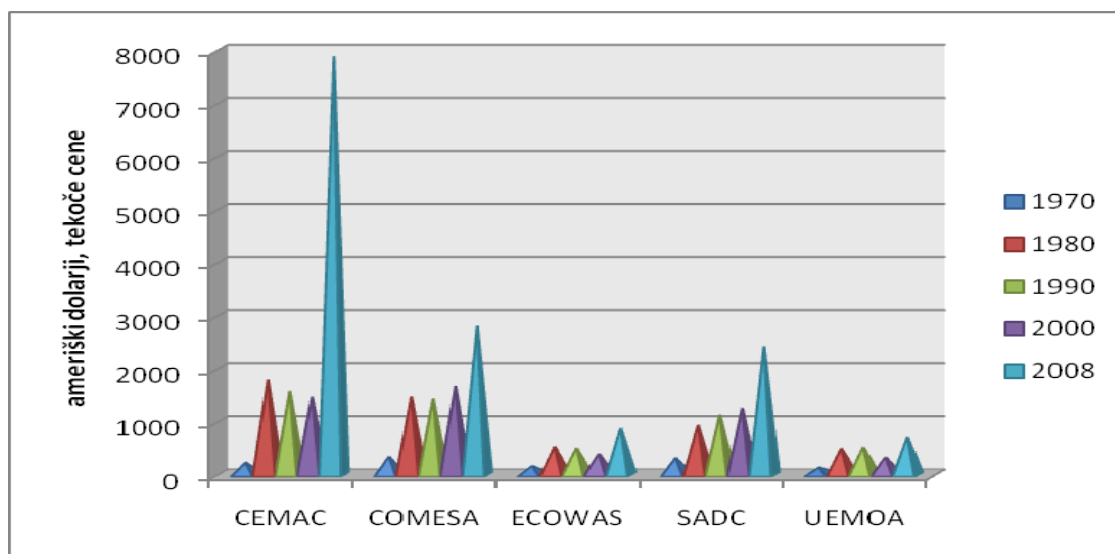
Slika 6: Gibanje afriškega BDP per capita med leti 1970 in 2008 (tekoče cene, v ameriških dolarjih)

Vir: UN, UN Data, 2009

Na sliki na naslednji strani (Slika 7) so predstavljeni podatki o gibanju BDP na prebivalca za izbrane afriške REI med leti 1970 in 2008. Ponovno je opazen precejšen porast med letoma 1970 in 1980 in po letu 2000. V obdobju 1980 in 2000 ostaja BDP per capita v vseh regionalnih grupacijah na približno isti ravni. Sklenem lahko torej, da ekonomsko povezovanje v Afriki bistvenega pozitivnega vpliva na razvitost držav ni imelo.

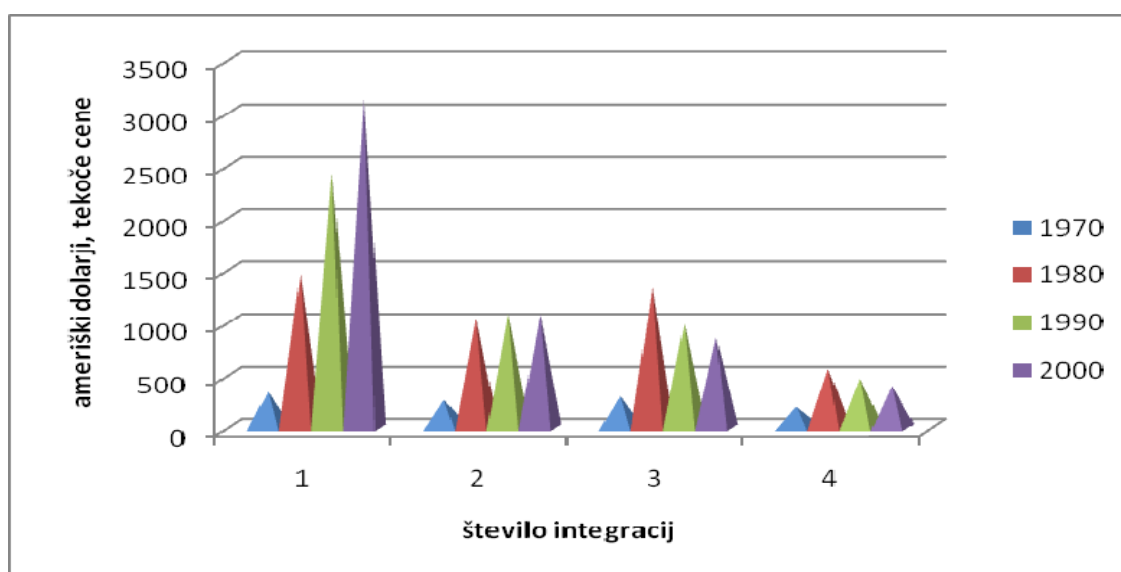
Slika 7: Gibanje BDP per capita v izbranih afriških REI med leti 1970 in 2008 (tekoče cene, v ameriških dolarjih)

Vir: UN, UN Data, 2009.

Spodnja slika (Slika 8) pa prikazuje BDP per capita za države, ki so članice ene oziroma večjega števila REI naenkrat. Število 2 na vodoravni osi na primer prikazuje povprečen BDP per capita za skupino držav, ki pripadajo dvema različnima integracijskima shemama hkrati. Na ta način ugotavljam ali članstvo v večih REI prinaša kakšne prednosti oziroma slabosti z vidika povečanja razvitosti držav.

Slika 8: Povprečen BDP per capita za skupine držav, ki pripadajo eni, dvema, trem oziroma štirim različnim REI hkrati (tekoče cene, v ameriških dolarjih)

Vir: UN, UN data, 2009.

Tudi iz te slike je razvidna relativno visoka stopnja rasti BDP per capita med leti 1970 in 1980, potem pa se je le-ta večinoma umirila. Izjemo predstavlja skupina držav, ki pripadajo zgolj eni sami REI, kar pa gre najverjetneje pripisati dejstvu, da v to skupino spadajo zgolj štiri države, med katerimi je tudi ena najrazvitejših afriških držav, Sejšeli. Ugotovim lahko, da članstvo v večih REI nima vpliva na razvitost držav.

4.3 Dosežki regionalnih ekonomskih integracij v Afriki

Da pa ne bom govorila samo o pomanjkljivostih, naj za konec naštejem še nekaj dosežkov ekonomskih integracij v Afriki.

Kot je bilo v tem diplomskem delu že omenjeno, je eden izmed ciljev Afriške unije tudi pospeševanje ekonomske integracije. Eden izmed pomembnih vmesnih korakov na poti k uresničitvi tega cilja je vzpostavitev carinskih unij med državami članicami ekonomskih povezav, ki jih Afriška ekonomska unija priznava kot svoje sestavne dele. Na tem področju je bil dosežen precejšen napredek (UNECA, 2008, str. 31- 32) :

- Vzhodnoafriška skupnost (EAC) je postala carinska unija leta 2005;
- SADC namerava vzpostaviti carinsko unijo do leta 2010 (med petimi državami članicami carinska unija že obstaja, gre za tako imenovano Južnoafriško carinsko unijo (SACU), najstarejšo carinsko unijo na svetu);
- lanske leto je začela delovati carinska unija med državami članicami COMESA;
- znotraj ECOWAS obstaja monetarna unija (UEMOA), druga monetarna unija (WAMZ) pa je trenutno še v nastajanju;
- med ECOWAS in UEMOA že potekajo tudi pogajanja o harmonizaciji carinskih in drugih predpisov, tako da bo lahko na tem področju v prihodnje nastala enotna carinska unija.

V tabeli na naslednji strani (Tabela 4) v strjeni obliki prikazujem dosežke in cilje ekonomskih integracijskih shem v Afriki.

Tabela 4: Afriške integracijske sheme in njihovi dosežki

REI	države članice	dosežki
Unija arabskega Mahreba	Alžirija, Libija, Mavretanija, Maroko in Tunizija	- območje proste trgovine še ni ustanovljeno - integracija je neaktivna od leta 1996
CEMAC	Kamerun, Centralnoafriška Republika, Kongo, Gabon, Čad, Ekvatorialna Gvineja	- carinska unija in monetarna unija s skupno valuto
COMESA	Burundi, DR Kongo, Džibuti, Egipt, Eritreja, Etiopija, Kenija, Komori, Libija, Madagaskar, Malavi, Mauritius, Ruanda, Sejšeli, Sudan, Svaziland, Uganda, Zambija in Zimbabve	- območje proste trgovine od leta 2000 - carinska unija od leta 2009
CEN-SAD	Benin, Burkina Faso, Centralnoafriška Republika, Komori, Slonokoščena obala, Džibuti, Egipt, Eritreja, Gambija, Gvineja, Gvineja Bissao, Gana, Libija, Liberija, Kenija, Mali, Mavretanija, Maroko, Niger, Nigerija, Senegal, Siera Leone, Somalija, Sao Tome in Principe, Sudan, Čad, Togo in Tunizija	- trenutno vidnejšega napredka na področju ekonomske integracije ni
Vzhodnoafriška skupnost	Kenija, Uganda, Tanzanija, Burundi in Ruanda	- carinska unija od leta 2005
ECCAS	Angola, Burundi, Kamerun, Centralnoafriška Republika, Čad, Kongo, DR Kongo, Ekvatorialna Gvineja, Gabon ter Sao Tome in Principe	- znotraj ECCAS obstaja carinska in monetarna unija (CEMAC)
ECOWAS	Benin, Burkina Faso, Zelenortske otoki, Slonokoščena obala, Gambija, Gana, Gvineja, Gvineja Bissao, Liberija, Mali, Niger, Nigerija, Senegal, Siera Leone in Togo	- znotraj ECOWAS obstaja monetarna unija (UEMOA) - druga monetarna unija v nastajanju
IGAD	Džibuti, Etiopija, Kenija, Somalija, Sudan in Uganda	- trenutno vidnejšega napredka na področju ekonomske integracije ni
SADC	Angola, Botsvana, DR Kongo, Lesoto, Madagaskar, Malavi, Mauritius, Mozambik, Namibija, JAR, Svaziland, Tanzanija, Zambija, Zimbabve	- območje proste trgovine od leta 2008
UEMOA	Gvineja Bissao, Benin, Burkina Faso, Slonokoščena obala, Mali, Niger, Senegal in Togo	- carinska unija - implementirani makroekonomski konvergenčni kriteriji - skupna valuta

Vir: UNECA, *Assesing Regional Integration in Africa I, 2004, str. 29, 30*

Sklep

Kljub vedno večjemu številu težav, ki zahtevajo globalne rešitve, regionalno povezovanje držav še vedno ostaja zelo pomembno. Ena najpomembnejših oblik spodbujanja regionalne trgovine in regionalnega razvoja danes so ravno ekonomske integracije. Najsplošneje jih lahko definiramo kot proces in sredstva, skozi katera poizkušajo udeležene države dvigniti raven lastne blaginje. Pri tem se zavedajo, da je dvig blaginje lažje doseči v povezavi z drugimi državami kot pa samostojno.

Tudi voditelji afriških držav se že nekaj časa zavedajo pomembnosti regionalnega povezovanja in pa koristi, ki jih takšno integriranje lahko prinese. Intenzivnejše regionalno ekonomsko povezovanje na črni celini se je začelo že v šestdesetih, prvi primer pa sega celo v daljno leto 1910, ko je nastala Južnoafriška carinska unija, najstarejša carinska unija na svetu, ki obstaja še danes.

Vse od takrat pa do danes so afriške države poskušale liberalizirati trgovino in v ta namen so se povezovale v prostotrgovinska območja, carinske unije, skupne trge ter monetarne unije. Toda izidi več desetletij dolgih poskusov ekonomskega povezovanja so žal skromni. Poglavitna razloga za to sta: (1) slaba gospodarska razvitost in monokulturna struktura afriških gospodarstev (izvažajo le en ali nekaj proizvodov, predvsem surovin, za kar v sosednjih državah ni povpraševanja) in (2) obstoj velikega števila različnih integracijskih shem s prekrivajočim se članstvom, konfliktnimi pravili o izvoru ter različnimi cilji delovanja. Ostali razlogi, ki zavirajo ekonomsko povezovanje pa so še: (1) skromne industrijske zmogljivosti, (2) pomanjkanje konvertibilnosti afriških valut, (3) skromna prizadevanja za monetarno integracijo, (4) slaba infrastruktura in posledično visoki stroški potovanja ter (5) relativno skromen napredek glede prostega gibanja ljudi in svobode ustanavljanja.

Zaradi vsega omenjenega, ekonomsko povezovanje ni pripomoglo k povečanju intra-regionalne in intra-integracijske trgovine, prav tako pa ni pospešilo gospodarskega razvoja držav. Sklenem lahko, da upoštevajoč moja kriterija, ekonomsko integriranje v Afriki ni bilo uspešno.

Vseeno pa ne bi želela biti preveč kritična. Preden sem začela pisati to diplomsko delo, si nisem niti predstavljala, da na tako razvitem kontinentu sploh obstaja tolikšna množica REI z zelo ambicioznimi cilji. Na črni celini tako obstaja že nekaj prostotrgovinskih območij, carinskih unij ter celo monetarnih unij, oziroma primerov, ko si skupine držav delijo skupno valuto. Toda učinki le teh povezav so do danes vseeno skromni. Morda, bi se morale afriške države v prihodnje bolj dejavno vključiti v globalno trgovino, hkrati pa več naporov posvetiti diverzifikaciji proizvodne strukture ter specifikaciji v proizvode z višjo dodano vrednostjo.

Literatura in viri

1. African Development Bank (2007). *Human Development Indicators*. Najdeno 1. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Statistics/30717646-EN-HUMAN-DEVELOPMENT.PDF>
2. African Union (2003). *African Union in a Nutshell*. Najdeno 24. aprila 2009 na spletnem naslovu http://www.africa-union.org/root/au/AboutAu/au_in_a_nutshell_en.htm.
3. African Union (2003b). *Economic Community of Central African States*. Najdeno 27. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.africa-union.org/root/au/recs/eccas.htm>.
4. Bank of Ghana (b.l.). *West African Monetary Zone*. Najdeno 27. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.bog.gov.gh/privatecontent/File/ExternalFinancialRelations/WAMZ%20intranet%20brief.pdf>.
5. Bergsten, C.F. (1997). *Open Regionalism*. Institute for International Economics. Najdeno 2. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.iie.com/publications/wp/print.cfm?doc=pub&ResearchID=152>.
6. Bhagwati, J. & Panagariya, A. (1996). *The Economics of Preferential Trade Agreements*. Washington: The AEI Press.
7. Celestina, M. (2007). *Domet regionalnih integracij v Latinski Ameriki*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
8. CEN – SAD (2009). *The Community of Sahel-Saharan States: Presentation of CEN – SAD*. Najdeno 28. aprila 2009 na spletnem naslovu http://www.cen-sad.org/new/index.php?option=com_content&task=view&id=33&Itemid=76.
9. COMESA (2008). *About COMESA: History of COMESA*. Najdeno 28. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://about.comesa.int/lang-en/overview/history-of-comesa>.
10. COMESA (2008b). *About COMESA: COMESA Strategy*. Najdeno 28. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://about.comesa.int/lang-en/overview/comesa-strategy>.
11. Dakič, D. (2008). *Razvitost afriških regionalnih integracij in njihov vpliv na gospodarske odnose* (diplomsko delo). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
12. Damijan, J. & de Sousa, J. & Lamotte O. (2008). *Does International Openness Affects Productivity of Local Firms? Evidence from Southeastern Europe*. Belgija: Katholike Universiteit Leuven. Najdeno 3. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.econ.kuleuven.be/licos/DP/DP2008/DP219.pdf>.
13. Damijan, J. (2006). *Mednarodna menjava, zapiski predavanj*. Univerza v Ljubljani: Ekonomska fakulteta.

14. Department of Foreign Affairs, Republic of South Africa (2003). Arab Maghreb Union. Najdeno 29. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.dfa.gov.za/foreign/Multilateral/africa/amu.htm>.
15. EAC (2009). *Welcome to EAC*. Najdeno 28 aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.eac.int/en/about-eac.html>.
16. ECCAS (2009). *Communauté économique des états de l'Afrique Centrale: Carte de la CEEAC*. Najdeno 27. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.ceeac-eccas.org/index.php?rubrique=etats-membres>.
17. ECOWAS (2007). *ECOWAS in Brief*. Najdeno 25. aprila 2009 na spletnem naslovu http://www.comm.ecowas.int/sec/index.php?id=about_a&lang=en.
18. El-Agraa, A.M. (1997). *Economic Integration Worldwide*. Basingstoke: Macmillian.
19. Fogadić, M. (2004). *Ekonomska integracija dežel v razvoju kot sredstvo gospodarskega razvoja: primer centralnoameriškega skupnega trga* (diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. Gulde, A. (2008). Overview. V Gulde, A. & Tsangarides C. (ur.), *The CFA Franc Zone: Common Currency, Uncommon Challenges* (str. 1-27). International Monetary Fund. Najdeno 13. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://books.google.si/books?id=h66KRPa_AB0C&printsec=frontcover&dq=cfa+zone&source=gbs_similarbooks_s&cad=1#v=onepage&q&f=false.
21. Gupta, S. & Yang, Y. (2005). *Regional Trade Arrangements in Africa: Past Performance and the Way Forward* (IMF Working Paper). Najdeno 15. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.cfm?sk=17971.0>.
22. IDA in IMF (2008). *Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative and Multilateral Debt Relief Initiative (MDRI)—Status of Implementation*. Najdeno 23. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://siteresources.worldbank.org/INTDEBTDEPT/ProgressReports/21899739/HIPCProgressReport20080912.pdf>.
23. IGAD (2007). *About IGAD: Our Mission and Vision*. Najdeno 29. aprila 2010 na spletnem naslovu http://www.igad.org/index.php?option=com_content&task=view&id=43&Itemid=53&limit=1&limitstart=1.
24. IMF (2002). *IMF Survey Supplement: The IMF and Africa Overview*. Najdeno 27. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/sup2002/#1>.
25. IMF (2009). *World Economic Outlook Database*. Najdeno 24. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/01/weodata/index.aspx>.
26. International Enterprise Singapore (2010). *Riding on the African Growth Story*. Najdeno 9. septembra 2010 na spletnem naslovu http://www.iesingapore.gov.sg/wps/portal!/ut/p/c5/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8x

Bz9CP0os3gDf4PQMFMD_1A3g2BDI0MPFx8DKADKR5rFO7s7epiYgwQtLN
0MPL0dHY39XY2N_F0NidFtYGHk6xvoF-
jhaBDq4eLnbGoMl8ev288jPzdVP1I_yhxDlb-
xIUxVZE5qemJypX5BbmhEeb6jIgdVLFhi/dl3/d3/L2dJQSEvUUt3QS9ZQnZ3L
zZfMDgyTU1RTIFIQTbVSEROQzJGMTAwMDAwMDA!/?WCM_GLOBAL_
CONTEXT=/wps/wcm/connect/ie/My+Portal/Main/Others/Riding+on+the+Afric
an+growth+story.

27. Jovanović, M. N. (1998). *International Economic Integration: limits and prospects*. 2th edition. London in New York: Routledge.
28. Jovanović, M: N. (2006). *The Economics of International Integration*. Cheltenham: Edward Edgar Published ltd.
29. Kwenda, S. (2008, 17. oktober). Trade Africa: Quieter now, Zimbabwe will host COMESA Summit. *Global Information Network*. Najdeno 3 maja 2010 na spletnem naslovu <http://proquest.umi.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/pqdweb?index=0&did=1578378491&SrchMode=1&sid=1&Fmt=3&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1241335397&clientId=65784>.
30. Lamy, P. (2007). *Regional Agreements: the Pepper' in the Multilateral 'Curry'*. Najdeno 13. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.wto.org/english/news_e/sppl_e/sppl53_e.htm.
31. McDonald, B. (1998). *The World Trading System: The Uruguay Round and Beyond*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire in London: Macmillan Press ter New York: St. Martin's Press.
32. Nevin, T. (2008). Regional Integration a Step Closer. *African Bussines*, 2008(346), 46-47. Najdeno 29. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://proquest.umi.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/pqdweb?index=0&did=1573797611&SrchMode=1&sid=7&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1225983434&clientId=16601>.
33. OECD (1995). *Regional Integration and the Multilateral Trading System: Synergy and Divergence*. Paris: OECD Publications.
34. Pan-African Perspective (2008). *The African Economic Community*. Najdeno 24. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.panafricanperspective.com/aec.htm>.
35. Pomfret, R. (1997). *The Economics of Regional Trading Arrangements*. Oxford in New York: Oxford University Press.
36. Robson, P. (1998). *The Economics of International Integration*. London: Routledge. Najdeno 15. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.google.com/books?id=nZ-jVTev6fQC&printsec=frontcover&dq=related:ISBN0521556686&hl=sl#v=onepage&q&f=false>.

37. SACU (2007). *What is SACU*. Najdeno 2. maja 2010 na spletnem naslovu http://www.sacu.int/main.php?include=about/what_is.html&menu=menus/leftmenu.html.
38. SADC (2009). *SADC Profile*. Najdeno 27. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.sadc.int/index/browse/page/52>.
39. Salvatore, D. (1998). *International Economics*. 6th edition. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
40. Sharer, R. (2001). An Agenda for Trade, Investment, and Regional Integration. *Finance and Development*, 38(4). Najdeno 3. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2001/12/sharer.htm>.
41. *Sporazum o ustanovitvi ECOWAS – Treaty of ECOWAS*. Najdeno 25. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.comm.ecowas.int/sec/index.php?id=treaty&lang=en>.
42. Todaro, M. P. (1997). *Economic Development*. New York in London: Longman ter Harlow: Addison Wesley Longman.
43. UN (1955). *Review of Economic Activity in Africa 1950 to 1954*. Najdeno 18. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.un.org/esa/policy/wess//WESS%20since%201948/review%20ofeconomic%20activity%20in%20Africa%201950-54.pdf>.
44. UN (2009). *UN Data*. Najdeno 20. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://data.un.org/>.
45. UN, Africa Recovery (1999). *The CFA Franc: the New Peg for a Common Currency*. Najdeno 13. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.un.org/ecosocdev/geninfo/afrec/subjindx/124euro3.htm>.
46. UNCTAD (2004). *Economic Development in Africa. Debt Sustainability: Oasis or Mirage*. Najdeno 24. aprila 2010 na spletnem naslovu http://www.unctad.org/en/docs/gdsafrica20041_en.pdf.
47. UNCTAD (2006). *Trade Capacity Development for Africa*. Najdeno 18. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.unctad.org/en/docs/ditctncd20066_en.pdf.
48. UNECA (2004). *Assesing Regional Integration in Africa I*. Najdeno 20. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.uneca.org/aria1/>.
49. UNECA (2008). *Assesing Regional Integration in Africa III*. Najdeno 20. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.uneca.org/aria3/>.
50. UNECA (2008b). *Economic Report on Africa 2008*. Najdeno 2. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.uneca.org/era2008/>.
51. UNECA (2009). *Economic Report on Africa 2009*. Najdeno 20. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.economicwebinstitute.org/essays/era2009.pdf>.
52. Vaillant, M. (2005). *MERCOSUR: Southern Integration under Construction*. Najdeno 13. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://library.fes.de/pdf-files/id/ipg/02863.pdf>.
53. Wikipedia (2009). *Africa*. Najdeno 1. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://en.wikipedia.org/wiki/Africa>.

54. Wikipedia (2009b). *Economic Community of West African States*. Najdeno 27. aprila 2010 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Economic_Community_of_West_African_States.
55. Wikipedia (2009c). *Economic Community of Central African States*. Najdeno 27. aprila 2010 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Economic_Community_of_Central_African_States.
56. Wikipedia (2009d). *The Community of Sahel-Saharan States*. Najdeno 28. aprila 2010 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Community_of_Sahel-Saharan_States.
57. World Bank (2000). *Trade Blocks: A World Bank Policy Research Report*. Oxford: Oxford University Press.
58. World Bank (2009). *Regional Integration and Cooperation – Central Africa: Economic Community of Central African States*. Najdeno 27. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/AFRICAEXT/EXTREGINI/EXTAFRREGINICOO/0,,contentMDK:20626611~menuPK:1592437~pagePK:64168445~piPK:64168309~theSitePK:1587585,00.html>.
59. WTO (2008). *Regional Trade Agreements Notified to the GATT/WTO and in Force*. Najdeno 2. marca 2010 na spletnem naslovu http://www.wto.org/english/tratop_e/region_e/summary_e.xls.
60. WTO (2008b). *World Merchandise Imports by Region and Selected Economy, 1948, 1953, 1963, 1973, 1983, 1993, 2003 and 2007*. Najdeno 7. aprila 2010 na spletnem naslovu http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2008_e/its08_world_trade_dev_e.htm.

Priloge

Kazalo prilog

<i>Priloga 1: Seznam kratic</i>	<i>3</i>
<i>Priloga 2: Indeks človekovega razvoja ter BDP per capita v afriških državah.....</i>	<i>4</i>
<i>Priloga 3: Seznam močno zadolženih revnih držav.....</i>	<i>5</i>
<i>Priloga 4: Gibanje BDP per capita v izbranih afriških državah med leti 1970 in 2000 (tekoče cene, v ameriških dolarjih).....</i>	<i>6</i>

Priloga 1: Seznam kratic

DVR	države v razvoju
CU	carinska unija
PTO	prostotrgovinsko območje
HDI	Human Development Index / Indeks človekovega razvoja
BDP	bruto domači proizvod
LCD	Least Developed Countries / najmanj razvite države
HIPC	Highly Indebted Poor Countries / močno zadolžene revne države
AU	African Union / Afriška unija
OAE	Organization of African Unity / Organizacija afriške enotnosti
AEU	African Economic Union / Afriška ekonomska unija
CEN – SAD	Community of Sahel-Saharan States / Skupnost držav Sahela in Sahare
COMESA	Common Market for Eastern and Southern Africa / Skupni trg držav vzhodne in južne Afrike
EAC	East African Community / Vzhodnoafriška skupnost
ECCAS	Economic Community of Central African States / Ekonomska skupnost držav centralne Afrike
ECOWAS	Economic Community of West African States / Ekonomska skupnost držav zahodne Afrike
IGAD	Intergovernmental Authority on Development
SADC	Southern African Developmental Community / Južnoafriška skupnost za razvoj
AMU	Arab Maghreb Union / Unija arabskega Mahreba
CEMAC	Communauté Economique et Monétaire de l'Afrique Centrale / Ekonomska in monetarna skupnost centralne Afrike
UEMOA	Union économique et monétaire ouest-africaine / Zahodnoafriška ekonomska in monetarna unija
SACU	South African Customs Union / Južnoafriška carinska unija
REI	Regionalna ekonomska integracija

Priloga 2: Indeks človekovega razvoja ter BDP per capita v afriških državah

<i>DRŽAVE</i>	<i>HDI</i>	<i>BDP per capita</i>
Alžirija	0,733	3030
Angola	0,446	1980
Benin	0,437	540
Botsvana	0,654	5900
Burkina Faso	0,37	460
Burundi	0,413	100
Cape Verde / Zelenortski otoki	0,736	2130
Centralnoafriška republika	0,384	360
Čad	0,388	480
DR Kongo	0,411	130
Džibuti	0,516	1060
Egipt	0,708	1350
Ekvatorialna Gvineja	0,642	8250
Eritreja	0,483	200
Etiopija	0,406	180
Gabon	0,677	5000
Gambija	0,502	310
Gana	0,553	520
Gvineja	0,456	410
Gvineja Bissao	0,374	190
JAR	0,674	5390
Kamerun	0,523	1080
Kenija	0,521	580
Komori	0,561	660
Lesoto	0,549	1030
Liberija	/	140
Libija	0,818	7380
Madagaskar	0,533	280
Malavi	0,437	170
Mali	0,38	440
Maroko	0,646	1900
Mauritius	0,804	5450
Mavretanija	0,55	740
Mozambik	0,386	340
Namibija	0,65	3230
Niger	0,374	260
Nigerija	0,47	640
Republika Kongo	0,548	950
Ruanda	0,452	250

Tabela se nadaljuje na naslednji strani.

DRŽAVE	HDI	BDP per capita
Sao Tome in Principe	0,654	780
Sejšeli	0,843	8650
Senegal	0,499	750
Sierra Leone	0,336	240
Slonokoščena obala	0,432	870
Somalija	/	/
Sudan	0,526	810
Svaziland	0,547	2430
Tanzanija	0,467	350
Togo	0,512	350
Tunizija	0,766	2970
Uganda	0,505	300
Zambija	0,434	630
Zimbabve	0,513	340

Vir: African Development Bank, Human Development Indicators, 2007 ter UN, UN data, 2009.

Priloga 3: Seznam močno zadolženih revnih držav (UNECA, 2008, str. 23)

1. Benin
2. Bolivija*
3. Burkina Faso
4. Kamerun
5. Etiopija
6. Gana
7. Gvajana*
8. Gambija
9. Honduras*
10. Madagaskar
11. Malavi
12. Mali
13. Mavretanija
14. Mozambik
15. Nikaragva*
16. Niger
17. Ruanda
18. Sao Tome in Principe
19. Senegal
20. Sierra Leone
21. Tanzanija
22. Uganda
23. Zambija

24. Afganistan*
25. Burundi
26. Centralnoafriška Republika
27. Čad
28. Demokratična Republika Kongo
29. Republika Kongo
30. Gvineja
31. Gvineja Bissao
32. Haiti*
33. Liberija
34. Slonokoščena obala
35. Komori
36. Eritreja
37. Kirgiška republika*
38. Nepal*
39. Somalijska
40. Sudan
41. Togo

* neafriške države

Priloga 4: Gibanje BDP per capita v izbranih afriških državah med leti 1970 in 2000 (tekoče cene, v ameriških dolarjih)

	1970	1980	1990	2000
Alžirija	376	2251	2448	1796
Angola	471	689	966	640
Burundi	70	230	202	110
Cape Verde / Zelenortski otoki	240	492	870	1228
Centralnoafriška republika	128	436	490	256
Čad	112	199	253	165
DR Kongo	92	226	248	104
Ekvatorialna Gvineja	58	242	351	2226
Gabon	696	7147	5857	4135
Gambija	224	820	792	601
Gana	253	295	416	255
Gvineja	135	294	458	371
JAR	796	2770	3048	2961
Kamerun	169	977	968	585
Kenija	195	564	471	401
Komori	82	376	557	366

Tabela se nadaljuje na naslednji strani.

	1970	1980	1990	2000
Lesoto	72	300	344	415
Madagaskar	137	379	273	254
Malavi	98	274	255	203
Mali	46	198	290	252
Maroko	289	1075	1163	1284
Mozambik	322	398	219	236
Namibija	741	2283	1891	2143
Niger	96	448	382	151
Nigerija	197	1250	438	372
Republika Kongo	197	940	1144	1061
Ruanda	63	266	355	220
Sao Tome in Principe	509	868	1034	547
Sejšeli	427	2707	6215	9251
Senegal	228	577	823	473
Sierra Leone	157	377	243	219
Somalija	95	88	151	280
Tanzanija	140	392	217	307
Togo	124	406	455	247
Tunizija	281	1354	1499	2057
Uganda	146	240	228	260
Zambija	432	673	473	309
Zimbabve	290	733	838	452

Vir: UN, UN Data, 2009.